

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis
Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvscvlis
Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio III. De modo vnionis ex parte personæ affumentis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72797](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72797)

eiusdem. Tertia conclusio est: Gratia utraq; est naturalis Christi, secundum naturale a naturitate. Probatur in primo sensu, hoc est secundum coexistenciam: quia ab initio conceptionis fuit natura humana diuine personae unita, & hoc quo ad gratiam vnionis: & anima eius fuit munere gratiae repleta, & hoc quo ad gratiam habitua-lem. In secundo autem sensu, hoc est ex vi naturitatis, probatur in responsione ad tertium ex proprietate naturitatis Christi: quia sic conceptus est ex Spiritu sancto, ut esset idem naturalis filius Dei, & hominis, testante hanc naturitatis vim angelo dicente, Spiritu sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi, dum subdit ideoq; & quod nascetur ex te sanctum vocabitur filius Dei, illa enim causalis, ideoq; & quod nascetur ex te, erit filius Dei, manifestat ad hoc esse ordinatam actionem Spiritu sancti, ut ex vi talis naturitatis natum, esset filius Dei, quod in ipsa gratia vnionis consistit. Gratia autem habitualis, ut in proprio tractatu patebit, est in Christo velut proprietates, consequens gratia vnionis, sicut iplendor solem.

¶ Nota hic tria, primo, quod quamuis in littera diuise sint explanationes, & probationes tertie conclusionis secundum duos assignatos in secundo membro sensus, quia tamen veri sunt, in littera ponuntur, & breuius vniti clarit non minus: ideo ad unum dicta in responsione ad tertium, & iuxta corpori articuli. Secundo, quod Auctor plus dicit, dum quaerit de gratia vnionis, & respondit de gratia vnionis, & habituali. Tertio, quod dum in secunda conclusione dicitur, quod gratia Christi potest dici naturalis ex diuina natura, Auctor caute apponit duo vocabula; primo, potest dici: secundo, quasi proueniens. Est siquidem considerandum, quod ad hoc, ut aliquid dicatur proprie naturale a natura pro essentia, duo concurrunt: primum est causalitas: secundum modum causandi oportet enim, ut causetur a natura, & quod naturali modo non libere causetur a natura: sic enim passio a principis natura, sic ferri sursum a leuitate causeatur, sic naturale distinguitur contra liberum. In proposito autem, quia omnis causalitas Dei, ad extra est libera, & nulla est naturalis, ideo gratia in Christo ex diuina natura causata deficit a naturali in modo quo fit, & potest dici naturalis, quo ad primum, quia ex diuina causeatur natura. Quo ad secundum vero potest dici naturalis non formaliter, quia in veritate non naturaliter, sed libere causeatur, sed quasi virtualiter seu conditionaliter, hoc est, quia si diuina natura competere ad extra, uterque modus causandi, scilicet naturaliter vel libere utraque gratia in Christo naturaliter causeatur: quia gratia vnionis spectat ad esse personale ipsius diuinae naturae, ac per hoc ad causalitatem naturalem pertinet,

si sibi inueniretur: gratia vero habitualis in Christo spectare ad proprietatem humanae naturae iunctae iam secundum esse diuinae naturae. Et propterea Auctor dixit, dici potest naturalis quasi proueniens, significans per hoc quasi naturalem modum, quo gratia in Christo fieri dici potest, quamuis in veritate non sic modus naturalis, hoc autem singulariter de gratia Christi dici potest: quia reliquis hominibus, & etiam angelis constat, quod non solus dat, sed daret Deus gratia in suam prout vult, ut pote non communicans sum esse personale, nec iunctus sibi secundum esse influens.

QVAESTIO III.
Demodo vnionis ex parte personae assumptis, in octo articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de vnione ex parte personae assumptis. Et circa hoc quaeruntur octo.

¶ Primo, Vtrum assumere conueniat personae diuine.

¶ Secundo, Vtrum conueniat naturae diuinae.

¶ Tertio, Vtrum natura possit assumere abstracta personalitate.

¶ Quarto, Vtrum vna persona possit assumere sine alia.

¶ Quinto, Vtrum quaelibet persona possit assumere.

¶ Sexto, Vtrum plures personae possint assumere vnam numero naturam.

¶ Septimo, Vtrum vna persona possit assumere duas numero naturas.

¶ Octauo, Vtrum magis fuerit conueniens de persona filij Dei, quod assumpserit humanam naturam, quam de alia persona diuina.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum personae diuinae conueniat assumere naturam creatam.

AD PRIMVM sic proceditur. Vbi, quod personae diuinae non conueniat assumere naturam creatam. Persona enim diuina significat aliquid maxime perfectum: perfectum autem est, cui non potest fieri additio. importat haec tria, & haec omnia competunt personae, quia ipsa est principium, & terminus actus talis, ut in antecedente dicitur, consequens manifeste est, quod assumere propriissime competat personae.

¶ Vbi nota tria: primo, quod exponendo assumere quasi ad se sumere, quia ly se est pronomen reciprocum dupliciter: vbi bis denotat illud, pro quo stat concurrere ad actionem illam, vno modo seipsum, vnde principium, & semel seu alio modo ut terminum. Et propterea Auctor ex hoc, quod assumere dicitur quasi ad se sumere, dixit quod importat principium, & terminum actus: nisi enim ly se, vtrumque denotaret, non esset ad se sumere, sed esset sumere ad alium. Secundo, quod in littera in conclusione additur ly propriissime: quia, ut infra patebit, non solum personae conuenit assumere, sed solum personae conuenit propriissime. Tertio, quod hic est sermo de persona diuina ut sic, non curando, vtrum sit vna sola persona diuina, vel plures, vtrum ab soluta, vel relatiua eius siquidem est proprie agere, ut quod agit, & eius est terminare vnionem personalem, ut quod subsistit in vtraque natura.

¶ In responsione ad primum eiusdem primi articuli, aduerte, quod tam mirabilis est haec incarnationis coniunctio, ut cum hoc, quod fatemur Deum vere acquisiuisse esse humanum,

Super Quaestiones. Articulum 1.

Titulus articuli primi. Quaestio tertie clarus est.

¶ In corpore articuli vnica est conclusio responsiva quaesito. Personae competit propriissime assumere naturam. Probatur: Persona est principium, & terminus assumptionis: ergo sibi conuenit propriissime assumere. Antecedens quo ad primam partem probatur: quia assumere est actio diuina; agere autem propria est personae. Quo ad secundam vero: quia vnio facta est non in natura, sed in persona, ut patet ex supra dictis, & consequentia autem probatur: quia in verbo assumptionis importatur tria, principium, actus, & terminus: quoniam assumere dicitur quasi ad se sumere. Ex hoc namque, quod assumere

q. 29. 1.

Capa.

3. dist. 1. art. 1.

minem, quia vere factus est homo: quia tñ huiusmodi substantiale esse acquirit sine quacumque ipsius Dei mutatione, ac per hoc sine quacumque sui perfectione, ideo hic vere quoque dicitur, quod nihil est per Incarnationem additum Deo, & quod non Deus, sed homo per Incarnationem perficitur. Et ad hoc tantum allatū esse exemplum de vnione adoptionis nostræ intellige, quia sicut in vnione filiorum adoptiuorum non additur aliquid Deo, sed quod diuini est, apponitur homini: ita proportionaliter in vnione naturalis Filij nihil apponitur Deo, sed Deus iungitur homini, vt homo perfectus sit, hoc est, vt hō sit Deus: quod infinita perfectione apponitur naturæ humanæ.

Cū igitur assumere sit quasi ad se sumere, ita quod assumptū addatur assumenti, videtur, q̄ persona diuine non conueniat assumere naturam creatam.

¶ 2. Præter illud, ad quod aliquid assumitur, comunicatur quodammodo ei, quod in ipsum assumitur: sicut dignitas comunicatur ei, qui in dignitatem assumitur. Sed de ratione personæ est, quod sit incommunicabilis: vt in prima parte dictum est. Ergo personæ diuinæ non conuenit assumere, quod est ad se sumere.

¶ 3. Præterea, Persona constituitur per naturam. Sed inconueniēs est, quod constitutum assumat constituens: quia effectus non agit in suam causam. Ergo personæ non conuenit assumere naturam.

SED CONTRA est, quod August. dicit de Fide ad Petrum, Formam, id est naturam, serui in suam accepit Deus ille, scilicet Vnigenitus, personam. Sed Deus vnigenitus est persona. Ergo personæ competit accipere naturam, quod est assumere.

RESPON. Dicendum, q̄ in verbo Assumptionis duo impor-

tuatur, videlicet principium actus, & terminus: dicitur enim assumere quasi ad se sumere. Huius autem sumptionis persona est, & principium, & terminus. Principium quidem, quia personæ proprie competit agere: huiusmodi autem sumptio carnis per actionem diuinam facta est. Similiter etiam persona est huius sumptionis terminus: quasi sicut supra dictum est, Vnio facta est in persona non in natura. Et sic patet, quod propriissime competit personæ, assumere naturam.

AD PRIMUM ergo dicendum, cum persona diuina sit infinita, non potest ei fieri additio. Vnde Cyrillus dicit in epist. Synodali Ephes. Concil. Non est compositio coniunctionis intelligimus modum: sicut est in vnione hominis ad Deum, que est per gratiam adoptionis, non additur aliquid Deo: sed illud quod diuinum est, apponitur homini. Vnde non Deus, sed homo perficitur.

AD SECUNDUM dicendum, q̄ persona dicitur incommunicabilis, in quantum non potest de pluribus suppositis predicari: nihil tamen prohibet plura de

ter infinitum: quoniam personalitas diuina non est constituitur personæ nisi infinitæ. Et quemadmodum personalitas Verbi scilicet filiatio diuina est formaliter subsistens, alioquin non esset constitutiva personæ, quæ formaliter est subsistens: ita est formaliter infinita: quia subsistentia formaliter inclusa in personalitate Verbi, nec est finita, nec abstracta a finito & infinito: sicut relatio, in quantum relatio, quia subsistentia perfectionem sonat simpliciter, vt patet. Nec propterea sequitur, vt Scotus arguit, probando antecedens, quod aliqua perfectio formaliter deesset Patri, quæ est in Filio: quoniam eandem perfectionem, quam personalitas Verbi formaliter dicit in Filio, personalitas Patris dicit in Patre, vt patet de perfectione subsistentiæ. Sed contingit hic errare si personalitates diuinas sic formaliter metimur, vt eas nihil aliud formaliter esse putemus, quam quod relationi reali formaliter conuenit: quod alienum est à celsitudine personalitatis diuinæ formaliter sumptæ: quoniam, vt dictum est, conuenit illi formaliter subsistentia, alioquin non esset personalitas, quia non esset constitutiva se tota personæ. Constat autem quod filius Dei, quatenus subsistens, naturam humanam substantiat. Vnde patet, quod Verbum secundum illam suæ personalitatis rationem, quæ est subsistens: ac per hoc infinitæ subsistentiæ, vices humanæ personæ formaliter, & eminenter in mysterio Incarnationis supplet: est enim Verbum persona humanæ naturæ. Et confirmatur, quia per illud idem, quo Verbum subsistit in duabus naturis, diuina scilicet, & humana, potest subsistere, quantum est ex parte sua in infinitis naturis: quoniam vbi pluralitas non facit differentiam, nec infinitas facere differentiam, si infinitas impossibilis esset. Sed Verbum per suam personalitatem, quatenus est constitutiva personæ (quod est dicere, quatenus est constitutiva subsistentis in diuina natura) habet quod possit in duabus naturis subsistere: ergo per suam personalitatem, vt subsistentem in diuina natura

q. pr. cart. 1. & 2.

Epist. Synod. Ephes. ad Neitor.

q. 29. arti. 1.

Cap.

D

ter infinitum: quoniam personalitas diuina non est constituitur personæ nisi infinitæ. Et quemadmodum personalitas Verbi scilicet filiatio diuina est formaliter subsistens, alioquin non esset constitutiva personæ, quæ formaliter est subsistens: ita est formaliter infinita: quia subsistentia formaliter inclusa in personalitate Verbi, nec est finita, nec abstracta a finito & infinito: sicut relatio, in quantum relatio, quia subsistentia perfectionem sonat simpliciter, vt patet. Nec propterea sequitur, vt Scotus arguit, probando antecedens, quod aliqua perfectio formaliter deesset Patri, quæ est in Filio: quoniam eandem perfectionem, quam personalitas Verbi formaliter dicit in Filio, personalitas Patris dicit in Patre, vt patet de perfectione subsistentiæ. Sed contingit hic errare si personalitates diuinas sic formaliter metimur, vt eas nihil aliud formaliter esse putemus, quam quod relationi reali formaliter conuenit: quod alienum est à celsitudine personalitatis diuinæ formaliter sumptæ: quoniam, vt dictum est, conuenit illi formaliter subsistentia, alioquin non esset personalitas, quia non esset constitutiva se tota personæ. Constat autem quod filius Dei, quatenus subsistens, naturam humanam substantiat. Vnde patet, quod Verbum secundum illam suæ personalitatis rationem, quæ est subsistens: ac per hoc infinitæ subsistentiæ, vices humanæ personæ formaliter, & eminenter in mysterio Incarnationis supplet: est enim Verbum persona humanæ naturæ. Et confirmatur, quia per illud idem, quo Verbum subsistit in duabus naturis, diuina scilicet, & humana, potest subsistere, quantum est ex parte sua in infinitis naturis: quoniam vbi pluralitas non facit differentiam, nec infinitas facere differentiam, si infinitas impossibilis esset. Sed Verbum per suam personalitatem, quatenus est constitutiva personæ (quod est dicere, quatenus est constitutiva subsistentis in diuina natura) habet quod possit in duabus naturis subsistere: ergo per suam personalitatem, vt subsistentem in diuina natura

E

ter infinitum: quoniam personalitas diuina non est constituitur personæ nisi infinitæ. Et quemadmodum personalitas Verbi scilicet filiatio diuina est formaliter subsistens, alioquin non esset constitutiva personæ, quæ formaliter est subsistens: ita est formaliter infinita: quia subsistentia formaliter inclusa in personalitate Verbi, nec est finita, nec abstracta a finito & infinito: sicut relatio, in quantum relatio, quia subsistentia perfectionem sonat simpliciter, vt patet. Nec propterea sequitur, vt Scotus arguit, probando antecedens, quod aliqua perfectio formaliter deesset Patri, quæ est in Filio: quoniam eandem perfectionem, quam personalitas Verbi formaliter dicit in Filio, personalitas Patris dicit in Patre, vt patet de perfectione subsistentiæ. Sed contingit hic errare si personalitates diuinas sic formaliter metimur, vt eas nihil aliud formaliter esse putemus, quam quod relationi reali formaliter conuenit: quod alienum est à celsitudine personalitatis diuinæ formaliter sumptæ: quoniam, vt dictum est, conuenit illi formaliter subsistentia, alioquin non esset personalitas, quia non esset constitutiva se tota personæ. Constat autem quod filius Dei, quatenus subsistens, naturam humanam substantiat. Vnde patet, quod Verbum secundum illam suæ personalitatis rationem, quæ est subsistens: ac per hoc infinitæ subsistentiæ, vices humanæ personæ formaliter, & eminenter in mysterio Incarnationis supplet: est enim Verbum persona humanæ naturæ. Et confirmatur, quia per illud idem, quo Verbum subsistit in duabus naturis, diuina scilicet, & humana, potest subsistere, quantum est ex parte sua in infinitis naturis: quoniam vbi pluralitas non facit differentiam, nec infinitas facere differentiam, si infinitas impossibilis esset. Sed Verbum per suam personalitatem, quatenus est constitutiva personæ (quod est dicere, quatenus est constitutiva subsistentis in diuina natura) habet quod possit in duabus naturis subsistere: ergo per suam personalitatem, vt subsistentem in diuina natura

tura, potest subsistere in infinitis naturis, sed posse subsistere in infinitis naturis est subsistentia in infinita: igitur subsistentia, qua Verbum de facto substantiat humanam naturam, exigit infinitatem. Eadem enim est conditio eius, qua nunc subsistit in duabus, & qua subsisteret in infinitis.

¶ Præterea, Verbi personalitas in sua formali ratione claudit subsistentiam. ergo perfectionem simpliciter. ergo est infinita formaliter. Antecedens probatum est. Prima consequentia probatur. Primo, quia subsistentia non solum est perfectio, sed maxima perfectio; nullo namque diuino esset perfectum nisi subsistens. Secundo, ex definitione perfectionis simpliciter scilicet, quod in quo liber melior est ipsa, quam non ipsa, arguitur sic. In quolibet ente, ut sic, melior est subsistentia, quam quodlibet sibi impossibile. ergo est perfectio simpliciter. Tertia consequentia est eadem etiam apud Scotum: quoniam omnis perfectio simpliciter, est in Deo infinita formaliter. Ex dictis igitur si bene considerentur, fidelitas literæ tam in conclusione quam illius ratione apparet. nam ex hoc, quod persona diuina ex sua personalitate perfectionem, quam illius subsistentia ponit, habet quod possit in pluribus naturis subsistere, manifeste habetur, quod quam illa perfectio sit infinita, proprium erit diuina persone ob eius infinitatem, quod in ea fiat concursus naturarum, secundum subsistentiam. Et per hoc solutio vtriusque questionis apparet.

¶ Nec ex his sequitur, ut Scotus ibidem q. 5. conatur deducere, diuinam naturam esse per se primo terminum vnionis, propterea quia infinitas primo est natura, quoniam infinitas Dei, ut est natura, dat perfectionem infinitam in essendo & in cauendo. ut autem est personæ, dat perfectionem infinitam in terminando. Quo fit, ut quia terminare naturam assumptam, nullam causalitatem dicit, consequenter infinitas in terminando, nullam causalitatem det, & tamen constat, quod exigatur ad hoc, quod vna persona subsistat in infinitis naturis, si essent. Quando ergo obijcit Scotus, quod contentia virtualis in termino, quæ æquiualeat potest tot personis, pertinet ad dependentiam inter causam, & causatum ut sic, simpliciter negandum est, & dicendum est, quod quia terminare naturam alie nam subsistendo in illa ex infinitate personæ, non in cauendo sed in terminando prouenit, ideoque vocatur quasi contentia virtualis personalitatum in persona diuina, non spectat ad dependentiam causæ, & causati, ut sic: sed ad dependentiam personæ finitæ in terminando ad personam infinitam in terminando. Et quia hoc conuenit cuilibet diuinæ personæ ratione suæ propriæ personalitatis: ideo, ut infra patebit, propria personalitas Verbi, scilicet filiatio, est de facto per se primo terminus incarnationis.

¶ In eodem primo articulo in responsione ad tertium, aduerte, ut caute verbum denominationis intelligas, quum legis, quod natura humana non constituit diuinam personam simpliciter, sed constituit eam, secundum quod denominatur a tali natura. Non enim sumitur hic denominatio pro quacunque denominatione, quum denominentur aliqua ab extrinseco, ut Sortes dicitur locutus aut vestitus, aliqua ab accidente, ut Sortes dicitur albus, & aliqua a substantia, ut Sortes dicitur animatus, vel corporeus: sed sumitur pro denominatione substantiæ: neque restringitur hic denominatio ad denominationem in antepredicamentis definitam: quamuis & de illa litera hæc verificetur, de denominatione substantiæ loquendo. Nam persona filii Dei est vere persona humana: & in quantum est persona humana, constituitur per naturam humanam, ita quod

persona predicari. Vnde non est contra rationem personæ sic cõitari, ut subsistat in pluribus naturis: quia et in personam creatam possunt plures nature concurrere accidentaliter: sicut in persona vnus hominis inuenitur quantitas, & qualitas. Hoc autem est proprium diuinæ personæ, propter eius infinitatem, ut fiat in ea concursus naturarum, non quidem accidentaliter, sed secundum subsistentiam.

AD TERTIVM dicendum, quod sicut supra dictum est, natura humana non constituit personam diuinam simpliciter: sed constituit eam secundum, quod denominatur a tali natura. Non enim ex natura humana habet filius Dei, quod sit simpliciter, cum fuerit ab æterno: sed solum, quod sit homo: sed secundum naturam diuinam constituitur persona diuina simpli-

natura humana in Christo non constituit filij Dei personam, quatenus est persona, sed quatenus est persona humana. Et hoc intendit litera, quoniam ly humana, denominatione substantialem a natura hominis importat. Et quoniam filij Dei persona sic facta est persona humana, ut ipse filius Dei vere sit homo: ideo dixi, quod, denominatio ista non sic restringitur, quum verificetur etiam substantialis vnio: quia persona siquid verbi ita est humana, quod est etiam homo vnio: cui te quis hominibus. Tanta est autem excellentia incarnationis, ut non possit vnica via aut ratione dici, sed oportet multis viis ac modis mysterium illius cognitione qualetumque inuestigare: & ideo nunc per denominationem, nunc per vnio: nunc incedimus.

citer. Vnde persona diuina non dicitur assumere diuinam naturam, sed humanam.

ARTICVLVS II.
Vtrum diuine nature conueniat assumere.

AD SECVNDVM sic procedit. Vt, quod natura diuinæ non conueniat assumere: quia, sicut dictum est, natura diuina non sumit ad se humanam naturam, quia non est facta vnio in natura, sed in persona: sicut supra dictum est. Ergo natura diuinæ non competit assumere naturam humanam.

¶ 2. Præterea, natura diuina eõs est tribus personis. Si ergo natura conueniat assumere, sequitur, quod conueniat tribus personis. Et ita Pater assumpsit naturam

per modum nature et intum, ut significatur nomine Deitatis. sed etiam, ut sumitur per modum subsistentis in natura, ut sic, ut significatur nomine Dei seu Dei huius: ita quod appellatione nature diuinæ venit hoc in loco non solum deitas, sed Deus, & Deus hic. Nec hoc ego somnio, sed ex responsione ad tertium clare habeo, ut ibi declarabitur, & nunc supponatur, ita quod natura diuina sumitur hic, ut distinguitur contra personam simpliciter, hoc est secundum completam rationem personæ.

¶ 1. Conueniat sumitur non de possibili, sed de facto: qui an natura possit assumere, in sequenti tractabitur articulo: sed an de facto verum sit, quod deitas, Deus, hic Deus assumptus naturam, queritur, ut patet ex responsione ad finem, ubi dicitur, quod assumere conuenit nature diuinæ ratione personæ verbi.

¶ 2. Ly assumere, vnio: sumitur, ut 1. terminatur ad vnionem personalem verbi, qualis descripta iam in antecedentibus est, ut ex responsione ad secundum iam allegata patet.

¶ Rursum aduerte, quod quum dicitur hic, an natura diuinæ conueniat assumere intentio quõis est, an sic conueniat, quod possit vere dici, quod natura diuina assumpsit naturam humanam. Et in hoc clauditur, an natura diuinæ conueniat assumere, ut quod assumpit, ita quod sufficit questioni dicere, quod natura diuina est, quia seu quo facta est assuptio: sed inquirimus an sit quod, seu quod assumpit natura humanam. Hæc de titulo.

¶ In corp. artic. vnica est conclusio principalis. Nature conuenit secundario assumere naturam. Probat. Assumes est principium, & terminus assumptionis: sed natura diuina est in se principium, & non finis, sed ratione personæ est terminus assumptionis: ergo natura diuina est secundario assumens. I. ad sui personam. Maior probatur ex eo, quod in verbo assumptionis importatur vtrumque, principium, & terminus assumptionis esse idem. Minor quo ad primam partem probatur: quia virtute nature diuinæ assumptio facta est, quo ad tecundam vero, quia esse terminum assumptionis, conuenit primo personæ, ut patet ex præcedenti articulo. Vbi quia est dictum est, quod persona est etiam principium assumptionis, ut quod, ideo hic repetitur, quod propriissime, & additur, quod primo conuenit personæ assumere. Secunda autem conclusio adiuncta propter clarificanda similia est, quod natura diuina per hunc modum, scilicet secundario est incarnata: quia scilicet carnem ad sui personam assumpsit.

¶ In responsione ad finem, quo ad omnes eius partes, nota pro sequenti articulo. Tria enim hic dicuntur, primum est de cõitate conuenientium nature diuinæ in se, ut distinguitur contra personam. Secundum de assumere, quod de facto est

q. 2, art. 1.

3. dis. 1. cap. 2. pri. & ca. 10. 3.

Art. 1.

cap. 1. pri. & ca. 10. 3.

Super Questionis 3. articulum 2.

Natura art. 2. nota

oës tres terminos: nam ly natura diuinæ, in hoc articulo sumitur, non vt u-

continent ratione verbi. Tertium de illa subiuncta casuali, scilicet: & ideo illi soli personae conuenit. Ad haec enim in sequenti articulo recurritur erit.

In responsione ad tertium eiusdem secundi articuli, aduerte quod quia argumentum ad hoc tendebat, quod natura diuina non conueniebat assumere et vt principio assumptionis, hoc est, vt principio, quod assumere dicitur, quia natura habet rationem principii, vt quo, no vt quod & Auctor in tendit quod natura diuina conuenit assumere in ratione principii non solum quo, sed quod: ideo in hac responsione dicitur, sicut quo ad esse, idem est in Deo quo & quod, ita quo ad agere. Et ideo natura diuina est quod Deus agit assumptionem, & quod agit illam: quia est ipse

Deus agens, quod nihil aliud est, quam dicere, quia deitas haec est hic Deus: haec enim sunt abstracta, & concreta naturae diuinae singulariter significata. Vbi clare videre potes bene expositum fuisse titulum articuli. Habes quoque hinc sensum dictorum in corpore articuli de termino assumptionis, quum dicitur quod natura diuina non conuenit esse assumptionis terminum secundum se, sed ratione personae. Nam hinc patet, & ex responsione ad secundum, quod appellatio personae hic intelligitur sola persona simpliciter, & perfecte habens rationem personae, vt est verbum Dei, & appellatione naturae intelligitur, tam natura in abstracto, quam in concreto; tam deitas, quam Deus, tam haec deitas, quam hic Deus. Habes enim hinc, quod ipse seu hic Deus, conuenit ad assumere, vt principium, quod, & non, vt terminus, habes ex responsione ad secundum, quod ideo solum personae conuenit assumere, vt terminus: quia esse terminum assumptionis conuenit deitati ratione personae verbi. Quod clarius restat igitur indubitata apud auctorem conclusio, quod per se primo terminus assumptionis in mysterio incarnationis est persona Verbi, vt sic, vt distinguitur contra naturam, & indiuiduum naturae, & alias personas, hoc est, est verbum, vt distinguitur a deitate haec, & hoc Deo, & Patre, & Spiritu sancto.

Quaestio non dissimulanda ex Duran in 3. sent. dist. 1. q. 2. occurrit, probante quod persona diuina conuenit primo ratione essentiae diuinae assumere terminatiue, ita quod ad vnionem personalem verbi cum natura humana non consequitur: sed praerogatiue vnio naturae diuinae est natura humana. Praemitit autem suppositionem vniam, scilicet subsistere in diuinis, est vnium, & absolutum, ac per hoc competit omnibus personis diuinis ratione essentiae, sicut cetera essentialia. Hanc autem suppositionem probat dupliciter. Primo ratione: quia persona diuina, per aliud formaliter est subsistens, & per aliud formaliter est suppositum: quia per essentiam, & non per proprietatem re latiuam est subsistens: & per proprietatem re latiuam est suppositum: quia subsistere dicitur esse se perfecte, sicut modum essendi: perfecte autem modus essendi est in se existere non ad aliud esse: essentia autem facit formaliter in se existere, proprietates autem re latiuas ad aliud esse: igitur subsistere in diuinis est per essentiam, & non per proprietatem re latiuam. Secundo auctoritate Augusti in 7. de Trin. Omnis res ad seipsam subsistit, quanto magis Deus? Probari quoque potest tertio ad hominem, scilicet ad S. Thomam, quia apud ipsum in q. 9. art. 5. ad 3. essentia diuina non habet subsistere a proprietatibus personalibus, sed e contra proprietates personales habent, quod subsistant ab essentia diuina. Haec igitur suppositione scite probat Duran. Intentionem sic. Persona diuina per illud, quo subsistit, primo terminat dependentiam naturae assumptionis: ergo ratione essentiae diuinae primo terminat. antecedens est per se notum. Consequencia autem ex suppositione probata patet: quia per essentiam diuinam, & non per proprietatem personalem subsistit. Et sic patet, quod terminare assumptionem, & vnionem primo conuenit naturae diuinae. Et directe sunt haec contra doctrinam praesentis articuli, vbi expresse dicitur, quod esse terminum assumptionis non conuenit naturae diuinae secundum se, sed ratione personae.

A Ad hanc quaestionem sic procedendum est, quod primo ostendendum est, quod subsistere in diuinis est essentiale & persona le sicut res: ita quod sicut tam essentia quam persona quaelibet est seipsam formaliter res, & simul non quatuor, sed tres res vnica, ita tam essentia, quam persona quaelibet est secundum seipsam formaliter subsistens, & simul non sunt quatuor, sed tres subsistentiae. Deinde ad quaesitum deueniendum est. Ad euentiam autem primi non est procedendum & significatione subsistentiae, quam iste vel ille assignat: sed ex his, quae ab omnibus acceptantur. Et propterea, hinc inchoandum est, quod infra latitudinem substantiarum semper per se huc intelligendo, differentia manifesta inuenitur inter naturam etiam singularem, &

substantiam in natura, in hoc, quod ratio naturae etiam huius est pura ratio naturae singularis: ratio vero subsistentis in natura est ratio habens naturam illam, quod sub alijs verbis dicitur, natura est, vt quo, subsistens est, vt quod. Manifestatur differentia haec inductiue in hac humanitate, & hoc homine, haec deitate, & hoc Deo, &c. Probaturque sic esse in re ex ipso incarnationis mysterio: in quo fatemur inueniri hanc humanitatem sine hoc homine proprio illi humanitati: quoniam non est ibi hic homo, nisi filius Dei. Ex hoc enim, quod huic humanitati nihil deest, nisi propria subsistentia, & nisi proprium subsistens in hac humanitate, & constat quod non deest, nisi proprium habens illam humanitatem. manifeste patet quod ratio subsistentis in natura, & ratio habens naturam, vna & eadem est. Inter substantiam autem diuinam, & creatas haec est in proposito differentia, quod in creatis vnica tantum ratione, vnico tantum modo inuenitur habens naturam, scilicet vt hypostasis seu, vt prima substantia, quoniam in creaturis non est differentia inter indiuiduum naturae, & primam substantiam seu hypostasis. Ad Deo autem inuenitur duplici ratione, & modo habens naturam, scilicet habens naturam communiter, vt hic Deus: & habens naturam incommunicabiliter, vt patet: ac per hoc inuenitur subsistens in natura communiter, vt hic Deus: & subsistens in natura incommunicabiliter, vt quaelibet diuina persona. Constat enim, quod hic Deus, vt sic, subsistit essentialiter, tam Pater autem, quam Filius, & quam Spiritus sanctus, vt sic, subsistit personaliter: hic Deus subsistit formaliter deitate. Filius autem subsistit formaliter sua personalitate, quae est ipsa filiatio. Alia ergo est ratio subsistendi huic Deo: & alia filio, sicut alia est ratio deitatis, & personalitatis, & similiter alius est modus subsistendi, quo hic Deus subsistit quoniam subsistit essentialiter, & communiter: & quo filius subsistit, quoniam subsistit personaliter, & incommunicabiliter.

Et ne quis me putet noua cedere, probatur ratione, & auctoritate, subsistere esse etiam personale in diuinis, & esse formaliter magis personale, quam essentiale: quamuis radicaliter sit essentialiter. Probantur singula. Quod subsistere sit personale, patet sic. Personalitas diuina est formaliter personale. ergo subsistentia. Tene sequela alicuius personalitatis non constitueret personam, sed re latiuum tantum: si enim paternitas non constituit ipsum quasi subiectum relationis paternae, constat quod non constituit personam Patris, & si constituit personam Patris, constituit quasi subiectum paternae relationis: ipsum autem quasi subiectum paternae relationis constat esse substantiam indiuiduam, subsistentiam, hypostasis. Idem est ergo dicere, quod subsistentia non est personalis, & dicere quod personalitas non est personalis, quum personalitas subsistentia sit: quia constituere personam est constituere substantiam indiuiduam in natura intellectuali. Et confirmatur: quia etiam fingendi data licentia impossibile est intelligere substantiam indiuiduam in natura intellectuali, & non intelligere subsistens in natura intellectuali. Constat autem luce clarius, quod ly Substantia indiuidua, loco cuius ponimus subsistens, importat, formaliter personalitatem: claudit ergo personalitas in se formaliter

C

D

E

Tertia S. Thomae. C 4 sub-

substantiam, nec oppositum est intelligibile. Et confirmatur: quia nisi esset Trinitas substantiarum, non esset Trinitas personarum: sed esset sola Trinitas relationum, ut sic, hoc est secundum esse, & non secundum personalitates quod a fidei doctrina alienum est, confitente quod alia est persona Patris, alia Filij, alia Spiritus sancti.

Li. 3. orth. fid. c. 6. ad fi.

Athanas. in symbo. suo fidei. Cyril. in cō. ci. Chalac. i. post epi. Cyril. ad Ioan. epi. Antioch.

Auctoritas ad hoc Auctoris est in prima parte, quaestione quadragesima, ubi dicitur artic. 3. in corp. proprietates personales non intelliguntur aduenire hypostasis diuinae quasi formae subiecto praexistenti, sed feruntur secundum ipsas hypostases: & in responsione ad secundum dicitur, paternitate non solum est Pater, sed quod seu hypostasis. Quid clarior? Et in quaestione nona, de potestate Dei, articulo quarto dicitur, persona diuina formaliter significatur distinctum subsistens in natura diuina.

Quod autem substantia magis sit formaliter personale, quam essentialiter, ex duobus patet, primo, quia persona in communi in formaliter suo significato includit subsistens, ut Auctor expresse dicit in dicto articulo dista. quasi. de potentia Dei, & patet ex definitione Boetii, quia in recto significat substantiam indiuiduam, hoc est substantiam primam, quam constat esse subsistens. Secundo, ex eo, quod subsistens in natura diuina, ut subsistens, habet rationem personae, quamuis incomplete ex eo namque quod etiam in natura diuina subsistens, quamuis communitur: induit quandam rationem personae appropinquando ad rationem personae, & habendo rationem personae incomplete, signum habetur, quod subsistere, quod habere rationem subsistentis magis conuenit formaliter personae, quam naturae, magis ergo est formaliter personale, quam essentialiter. Notanter autem dixi formaliter: quia radicaliter constat diuinam essentiam habere primo rationem subsistentis: ita quod si sic loqui licet personae diuinae mendicant substantiam ab essentia, & non e contra. Et secundum hoc saluatur differentia inter Deum, & creaturas, quod in creaturis natura mendicat subsistere ab hypostasi: non enim subsistit haec humanitas nisi per hypostasim: in diuinis vero deitas seipsa subsistit. Et ideo paternitas constituit hypostasim paternam, quia est eadem deitati: ita quod ex deitate habet quasi originaliter seu radicaliter, ex ipsa autem formaliter, quod subsistat, quod constituat hypostasim, quod est constituere subsistens hypostaticae.

Ex his autem patet, quid dicendum ad Durandum, quod suppositio, si quodammodo est vera, & quodammodo falsa: quoniam subsistere non uno modo dicitur, sed essentialiter vel personaliter: & si referatur ad subsistere essentialiter, vera est: si autem ad personale, falsa est: sunt enim in diuinis tres substantiae personales, sicut tres primae substantiae, sicut tres personae.

Ad rationem autem Durandi dicitur distinguendo, quod persona diuina per aliud est subsistens essentialiter, quia per essentiam & per aliud suppositum, quia per proprietatem personalem, sed per hoc idem, & subsistens personaliter, subsistit enim in persona, & essentialiter, quia est hic Deus, & personaliter, quia est haec persona. Et quum dicitur, subsistere dicitur esse secundum perfectissimum modum essendi, transeat, sed non valet, ergo non est per relationem diuinam, in quantum est forma personalis, sed bene valet, ergo non est per eam, in quantum est relatio, & similiter valet, ergo non per ad aliud se habere ut sic, cum quo stat, quod sit per ad aliud se habere, ut est forma hypostatica: similiter nihil obstat quod subsistatur, sed perfectissimus modus essendi est in se, non ad aliud, conceditur siquidem totum formaliter loquendo. Et dicitur, quod subsistere non dicitur

modum essendi ad aliud, formaliter loquendo: cum quo stat, quod dicitur modum essendi constitutum per ad aliud, non in quantum ad aliud, sed in quantum est forma hypostatica, ut latius in commentarijs primae partis tractatum est.

Ad auctoritatem Augustini dicitur, quod sicut substantia indiuidua, formaliter loquendo, non est ad aliud, sed ad se, & similiter persona non est ad aliud, sed ad se (nullus enim est persona aut substantia indiuidua ad aliud) ita subsistens est ad se, & non ad aliud. Et hoc solum in eodem Augustinus, ut patet ex dictis, ipsius ex communibus Deo & creaturis. Et hoc est verissimum, ut patet exercendo haec: nulla enim res dicitur substantia indiuidua, aut hypostasis aut persona, aut subsistens, ad aliud. Sed sicut cum his stat, quod gratia materiae substantia indiuidua, & hypostasis, & persona in diuinis significat relationem non ad aliud, sed ut rem hypostaticam, ita stat quod subsistens, & substantia significat relationem, ut rem hypostaticam. Ad probationem ad hunc modum, tertio allatam ex auctoritate Auctoris, iam dictum est.

Ex his quoque patet, quid dicendum sit ad rationem Durandi contra propositum: nam tota ratio consistit in hoc: per illud primo persona terminat dependentiam naturae assumptae per quod subsistit. Et ad hoc dicendum est iuxta dicta, quod si subsistit ita pro subsistere essentialiter, falsum assumitur: si autem stat pro subsistere personaliter, verum dicitur: sed arguens in primo sensu loquitur, & probat minorem eius: & ideo nihil contra Auctoris solam doctrinam concludit. Et haec responsio, data est non faciendo difficultatem in verbo dependentiae, quum Arguens dixit, terminat dependentiam naturae assumptae, quod ideo dico: quia dependentia non nisi inter causas, & effectum, ut sic, proprie saluari videtur: terminus autem assumptionis ut sic, nullam causalitatem ad naturam assumptam habet: alioquin tota Trinitas necessario esset terminus assumptionis: quia indiuina est causalitas Trinitatis ad extra. Et hoc magis manifestat, quod persona diuina ratione proprietatis personalis (cuius non est secundum se causare) primo terminat assumptionem: & non ratione naturae, cuius est secundum se causare. Nam & personae diuinae ratione proprietatis personalis conuenit per se primo terminare naturam usque adeo, ut etiam natura diuina interminata quodammodo sit secundum se, & ad proprietatem personalem ultimo terminetur: intelligimus enim hunc Deum quasi interminatum, donec determinemus Patrem aut Filium aut Spiritum sanctum. Ex hoc igitur, quod personalitas diuina ipsam naturam diuinam terminat, ostenditur quod Verbum ratione suae personalitatis, primo terminat naturam assumptam: ut sic una Verbi persona terminet duas naturas, diuinam scilicet, & humanam, sicut subsistit in duabus naturis, diuina scilicet, & humana, quamuis diuersimode. Omnia igitur consonant veritati doctrinae articuli huius, dicentis quod assumere terminatur conuenit primo personae, ita quod naturae non conuenit nisi ratione personae.

ARTICVLVS III.

Verum abstracta personalitate per intellectum, natura posse assumere.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quod abstracta personalitate per intellectum, natura non possit assumere. Dicitur enim, quod natura conuenit assumere ratione personae:

ita stat quod subsistens, & substantia significat relationem, ut rem hypostaticam. Ad probationem ad hunc modum, tertio allatam ex auctoritate Auctoris, iam dictum est.

Ex his quoque patet, quid dicendum sit ad rationem Durandi contra propositum: nam tota ratio consistit in hoc: per illud primo persona terminat dependentiam naturae assumptae per quod subsistit. Et ad hoc dicendum est iuxta dicta, quod si subsistit ita pro subsistere essentialiter, falsum assumitur: si autem stat pro subsistere personaliter, verum dicitur: sed arguens in primo sensu loquitur, & probat minorem eius: & ideo nihil contra Auctoris solam doctrinam concludit.

Et haec responsio, data est non faciendo difficultatem in verbo dependentiae, quum Arguens dixit, terminat dependentiam naturae assumptae, quod ideo dico: quia dependentia non nisi inter causas, & effectum, ut sic, proprie saluari videtur: terminus autem assumptionis ut sic, nullam causalitatem ad naturam assumptam habet: alioquin tota Trinitas necessario esset terminus assumptionis: quia indiuina est causalitas Trinitatis ad extra. Et hoc magis manifestat, quod persona diuina ratione proprietatis personalis (cuius non est secundum se causare) primo terminat assumptionem: & non ratione naturae, cuius est secundum se causare. Nam & personae diuinae ratione proprietatis personalis conuenit per se primo terminare naturam usque adeo, ut etiam natura diuina interminata quodammodo sit secundum se, & ad proprietatem personalem ultimo terminetur: intelligimus enim hunc Deum quasi interminatum, donec determinemus Patrem aut Filium aut Spiritum sanctum. Ex hoc igitur, quod personalitas diuina ipsam naturam diuinam terminat, ostenditur quod Verbum ratione suae personalitatis, primo terminat naturam assumptam: ut sic una Verbi persona terminet duas naturas, diuinam scilicet, & humanam, sicut subsistit in duabus naturis, diuina scilicet, & humana, quamuis diuersimode. Omnia igitur consonant veritati doctrinae articuli huius, dicentis quod assumere terminatur conuenit primo personae, ita quod naturae non conuenit nisi ratione personae.

Super Questionis 3. Articulus tertium.

Titulus articuli, quia in corpore articuli declaratur, pertransendus est, eo tamen pacto, ut post declarationem litterae amplius declaratur.

In

In corpore articuli duo sunt. Primo distinguitur, ac declaratur vnus terminus questionis. scilicet abstractio. Secundo, videtur quæstio vnica conclusione. Distinctio duplex in litera ponitur. Vna explicite de duplici modo, quo se habere potest intellectus ad diuina, vel cognoscendo Deum, sicuti est, vel cognoscendo Deum per modum ipsius intellectus. scilicet multipliciter & diuinitate. Altera implicite de duplici abstractione, vel ex parte rei, vnde fit abstractio, vel ex parte intellectus. In prima abstractio spectat ad primum modum cognoscendi rem. scilicet sicuti est: secunda autem abstractio spectat ad secundum modum cognoscendi rem. scilicet multipliciter & diuinitate, quod in re vni est. Iuxta primum membrum tam modi cognoscendi, abstractio dicitur, quod est impossibile aliquid abstrahi a Deo: quia omnia sunt ibi vni, salua distinctione personarum &c. Iuxta secundum modum tam cognoscendi, quam abstractionis dicitur, quod possibile est aliquid abstrahi a Deo, quia potest cognosci vnum, non cognoscendo aliud, ut patet de attributis, & proprietatibus personalibus.

¶ Nota hic, quod primus modus cognoscendi & abstractionis perspicitur impossibilis in diuinis, si videbis quare habet locum in creaturis, & in quibus. Quando enim in re inuenitur aliud & aliud esse siue in actu, siue in potentia, tunc inuenitur abstractio ex parte rei: nam album ab homine, & e contra abstrahere possumus ex parte rei, quia aliud est esse album, & aliud esse hominem. Formam quoque a materia, & e contra abstrahere possumus, quia aliud est materia, aliud enim est corpus, aliud anima. Animal quoque a rationali, & e contra abstrahere possumus: quia aliud est esse animal, aliud est esse rationale, quamuis in aliquo coincident in vnam rem, & simile est de alijs huiusmodi iudiciis. Et per oppositum si aliqua, quæ dicuntur plura, ita simpliciter coeant, vt nec actu, nec potentia distinctionem aliquam habeant, sed vna simplicissima res sit altioris ordinis æquiualens omnibus, non habet ibi locum abstractionis ex parte rei: quoniam abstractio ex parte rei distinctionem aliquam ex parte rei pro fundamento ipsius exigit: alioquin ex parte rei non se tenet, cum abstractio distinctionem quandam ita includat, vt sine distinctione non sit intelligibilis. Eo namque ipso quod abstractio, distingo, vel distinctionem suppono, & propterea si ex parte rei est abstractio, ex parte rei supponitur distinctio. Vnde, quia Deus est simplicissima res altissimi ordinis omnia præhabens in sua vnica reali & formali, ideo nulla ibi ex parte rei potest fieri abstractio, salua tamen personarum distinctione. Nec propterea censenda est fictitia abstractio ex parte intellectus tantum, quoniam talis abstractio licet non habeat in re distinctionem sibi correspondentem, habet tamen alterius rationis fundamentum in re, scilicet certitudinem rei virtualiter præhabentis huiusmodi distinctionem. Et vt vnico verbo dicatur, abstractio ex parte rei & abstractio ex parte intellectus tantum differunt sicut effectus ex causa vniuoca, & ex causa æquiuoca, quoniam in prima, distinctio abstractionis est ex distinctione inuenta in re: in secunda vero distinctio abstractionis est, non ex distinctione inuenta in re, sed ex re virtualiter conueniente huiusmodi distinctionem. In nulla igitur huiusmodi abstractionum est mendacium, sed vtraque vere fulta, quamuis differenter ex parte rei.

¶ Et per hoc patet titulus articuli, sub quali abstractione veritur in dubium, cum queritur, an abstracta personalitate. Patet enim, quod de abstractione ex parte intellectus tantum est quæstio, quoniam personalitas & deitas nullo modo distinguuntur ex natura rei, sed est ibi vna simplicissima res, vnus in se simplicissima adeo excellens rationis formalis, vt habeat formaliter & propria deitatis & propria personalitatis & propria substantia & propria relationis: & propterea virtualiter dicitur continere talium distinctionem, quod abufiue ab alijs vocatur distinguere formaliter ex natura rei. Sed his omisissis, & sobrie intellecta abstractione personalitatis, quous modo exprimitur, dupliciter potest titulus articuli vnus intelligi. Primo, vt abstractio personalitatis fiat a Deo. Secundo, vt abstractio personalitatis non fiat a Deo, sed ab actu incarnationis etiam terminatiue. Si enim personalitas abstrahi intelligitur a Deo, sensus est, an si Deus non haberet personalitatem, quam de facto habet, posset assumere, & precipue terminatiue. Si vero abstractio fiat solum ab actu incarnationis, sensus est, an existente Deo, sicut est, vno in substantia & vno in personis, possit hic Deus, in quantum hic Deus secundum se, non ratione Patris, aut Filij, aut Spiritus sancti assumere, hoc est, & facere, & terminare assumptionem. Et in primo quidem sensu communiter a doctoribus tractari videtur, & ab auctore hic tractatur in secundo autem tangi quidem inuenio a Auctore aliquo modo, sed ordinatè discuti, minime. Absoluenda igitur est quæstio hæc, primum in primo sensu, prosequendo expositionem literam: & deinde in secundo tractanda est sententia hæc de primo.

¶ Quod ad secundum, conclusio responsiua quæstio affirmatiue est. Abstracta secundo modo personalitate, possumus intelligere naturam diuinam assumens. Hæc conclusio non aliter probatur in litera: quia soluendo obiectiones in responsionibus argumentorum iustificiter manifestatur.

¶ In responsione ad primum dubium, nouitiorum occurrit circa illud, Erit aliquid subsistens, & per consequens persona: quia non valet consequentia, In natura intellectuali est subsistens, ergo persona, vt patet ex antedictis. Nam hic Deus est subsistens in natura intellectuali: & tamen non est persona.

¶ Ad hoc dicitur, quod in litera non inferitur ex subsistentia personalitas: sed ex subsistentia circumscriptis alijs inferitur personalitas. Hæc autem illatio optima est: quoniam circumscriptis alijs subsistens in natura intellectuali est incommunicabile, ac per hoc personata quod circumscriptio sic accipienda est, vt apponat incommunicabilitatem. Et hoc clarius in responsione ad secundum patebit nunc nunc.

¶ In responsione ad secundum, dubium simile præcedenti occurrit circa illud, Circumscriptis per intellectum personalitatis trium personarum, remanebit in intellectu vna personalitas Dei, vt Iudæi intelligunt. Quoniam videtur hoc esse falsum: quia abstrahentium non est mendacium, constat autem in Deo non esse quatuor personalitates, vnam absolutam, & tres relatiuas, vt abstractis tribus personalitatibus, remaneat quarta: sed esse tres tantum, quibus abstractis nulla remanet personalitas, nisi chimerica. Falsum ergo est, quod abstractis per intellectum personalitatibus Patris & Filij & Spiritus sancti, remaneat vna personalitas: sed remanet tantum hic Deus subsistens, vt patet.

¶ Ad hoc dicitur, quod dupliciter contingit abstrahere sine mendacio. Vno modo, considerando id quod de facto est: aut intelligitur in re post abstractionem, sicut abstrahendo naturalitè a quanto, consideramus quid conuenit quanto, & hoc modo abstractis personalitatibus trium personarum a Deo, non remanet intelligenda in Deo personalitas, sed subsistentia: quia solum remanet hic Deus, vt optime argumentum concludit. Alio modo considerando id, quod consequenter esset aut intelligeretur ex abstractione: sicut in exemplo dato dicimus, quod sphaera tangeret secundum rem planum in puncto, quod nunc de facto non videtur possibile cum hæc re non inueniantur, & quod quantumcumque quantum diuideatur, actualiter temper remaneret idem numerus, quod modo constat esse impossibile: quia saltem resolveretur incontinens. Et hoc modo abstractis

atur continere talium distinctionem, quod abufiue ab alijs vocatur distinguere formaliter ex natura rei. Sed his omisissis, & sobrie intellecta abstractione personalitatis, quous modo exprimitur, dupliciter potest titulus articuli vnus intelligi. Primo, vt abstractio personalitatis fiat a Deo. Secundo, vt abstractio personalitatis non fiat a Deo, sed ab actu incarnationis etiam terminatiue. Si enim personalitas abstrahi intelligitur a Deo, sensus est, an si Deus non haberet personalitatem, quam de facto habet, posset assumere, & precipue terminatiue. Si vero abstractio fiat solum ab actu incarnationis, sensus est, an existente Deo, sicut est, vno in substantia & vno in personis, possit hic Deus, in quantum hic Deus secundum se, non ratione Patris, aut Filij, aut Spiritus sancti assumere, hoc est, & facere, & terminare assumptionem. Et in primo quidem sensu communiter a doctoribus tractari videtur, & ab auctore hic tractatur in secundo autem tangi quidem inuenio a Auctore aliquo modo, sed ordinatè discuti, minime. Absoluenda igitur est quæstio hæc, primum in primo sensu, prosequendo expositionem literam: & deinde in secundo tractanda est sententia hæc de primo.

¶ Quod ad secundum, conclusio responsiua quæstio affirmatiue est. Abstracta secundo modo personalitate, possumus intelligere naturam diuinam assumens. Hæc conclusio non aliter probatur in litera: quia soluendo obiectiones in responsionibus argumentorum iustificiter manifestatur.

¶ In responsione ad primum dubium, nouitiorum occurrit circa illud, Erit aliquid subsistens, & per consequens persona: quia non valet consequentia, In natura intellectuali est subsistens, ergo persona, vt patet ex antedictis. Nam hic Deus est subsistens in natura intellectuali: & tamen non est persona.

¶ Ad hoc dicitur, quod in litera non inferitur ex subsistentia personalitas: sed ex subsistentia circumscriptis alijs inferitur personalitas. Hæc autem illatio optima est: quoniam circumscriptis alijs subsistens in natura intellectuali est incommunicabile, ac per hoc personata quod circumscriptio sic accipienda est, vt apponat incommunicabilitatem. Et hoc clarius in responsione ad secundum patebit nunc nunc.

¶ In responsione ad secundum, dubium simile præcedenti occurrit circa illud, Circumscriptis per intellectum personalitatis trium personarum, remanebit in intellectu vna personalitas Dei, vt Iudæi intelligunt. Quoniam videtur hoc esse falsum: quia abstrahentium non est mendacium, constat autem in Deo non esse quatuor personalitates, vnam absolutam, & tres relatiuas, vt abstractis tribus personalitatibus, remaneat quarta: sed esse tres tantum, quibus abstractis nulla remanet personalitas, nisi chimerica. Falsum ergo est, quod abstractis per intellectum personalitatibus Patris & Filij & Spiritus sancti, remaneat vna personalitas: sed remanet tantum hic Deus subsistens, vt patet.

¶ Ad hoc dicitur, quod dupliciter contingit abstrahere sine mendacio. Vno modo, considerando id quod de facto est: aut intelligitur in re post abstractionem, sicut abstrahendo naturalitè a quanto, consideramus quid conuenit quanto, & hoc modo abstractis personalitatibus trium personarum a Deo, non remanet intelligenda in Deo personalitas, sed subsistentia: quia solum remanet hic Deus, vt optime argumentum concludit. Alio modo considerando id, quod consequenter esset aut intelligeretur ex abstractione: sicut in exemplo dato dicimus, quod sphaera tangeret secundum rem planum in puncto, quod nunc de facto non videtur possibile cum hæc re non inueniantur, & quod quantumcumque quantum diuideatur, actualiter temper remaneret idem numerus, quod modo constat esse impossibile: quia saltem resolveretur incontinens. Et hoc modo abstractis

¶ Et per hoc patet titulus articuli, sub quali abstractione veritur in dubium, cum queritur, an abstracta personalitate. Patet enim, quod de abstractione ex parte intellectus tantum est quæstio, quoniam personalitas & deitas nullo modo distinguuntur ex natura rei, sed est ibi vna simplicissima res, vnus in se simplicissima adeo excellens rationis formalis, vt habeat formaliter & propria deitatis & propria personalitatis & propria substantia & propria relationis: & propterea virtualiter dicitur continere talium distinctionem, quod abufiue ab alijs vocatur distinguere formaliter ex natura rei. Sed his omisissis, & sobrie intellecta abstractione personalitatis, quous modo exprimitur, dupliciter potest titulus articuli vnus intelligi. Primo, vt abstractio personalitatis fiat a Deo. Secundo, vt abstractio personalitatis non fiat a Deo, sed ab actu incarnationis etiam terminatiue. Si enim personalitas abstrahi intelligitur a Deo, sensus est, an si Deus non haberet personalitatem, quam de facto habet, posset assumere, & precipue terminatiue. Si vero abstractio fiat solum ab actu incarnationis, sensus est, an existente Deo, sicut est, vno in substantia & vno in personis, possit hic Deus, in quantum hic Deus secundum se, non ratione Patris, aut Filij, aut Spiritus sancti assumere, hoc est, & facere, & terminare assumptionem. Et in primo quidem sensu communiter a doctoribus tractari videtur, & ab auctore hic tractatur in secundo autem tangi quidem inuenio a Auctore aliquo modo, sed ordinatè discuti, minime. Absoluenda igitur est quæstio hæc, primum in primo sensu, prosequendo expositionem literam: & deinde in secundo tractanda est sententia hæc de primo.

¶ Quod ad secundum, conclusio responsiua quæstio affirmatiue est. Abstracta secundo modo personalitate, possumus intelligere naturam diuinam assumens. Hæc conclusio non aliter probatur in litera: quia soluendo obiectiones in responsionibus argumentorum iustificiter manifestatur.

¶ In responsione ad primum dubium, nouitiorum occurrit circa illud, Erit aliquid subsistens, & per consequens persona: quia non valet consequentia, In natura intellectuali est subsistens, ergo persona, vt patet ex antedictis. Nam hic Deus est subsistens in natura intellectuali: & tamen non est persona.

¶ Ad hoc dicitur, quod in litera non inferitur ex subsistentia personalitas: sed ex subsistentia circumscriptis alijs inferitur personalitas. Hæc autem illatio optima est: quoniam circumscriptis alijs subsistens in natura intellectuali est incommunicabile, ac per hoc personata quod circumscriptio sic accipienda est, vt apponat incommunicabilitatem. Et hoc clarius in responsione ad secundum patebit nunc nunc.

¶ In responsione ad secundum, dubium simile præcedenti occurrit circa illud, Circumscriptis per intellectum personalitatis trium personarum, remanebit in intellectu vna personalitas Dei, vt Iudæi intelligunt. Quoniam videtur hoc esse falsum: quia abstrahentium non est mendacium, constat autem in Deo non esse quatuor personalitates, vnam absolutam, & tres relatiuas, vt abstractis tribus personalitatibus, remaneat quarta: sed esse tres tantum, quibus abstractis nulla remanet personalitas, nisi chimerica. Falsum ergo est, quod abstractis per intellectum personalitatibus Patris & Filij & Spiritus sancti, remaneat vna personalitas: sed remanet tantum hic Deus subsistens, vt patet.

¶ Ad hoc dicitur, quod dupliciter contingit abstrahere sine mendacio. Vno modo, considerando id quod de facto est: aut intelligitur in re post abstractionem, sicut abstrahendo naturalitè a quanto, consideramus quid conuenit quanto, & hoc modo abstractis personalitatibus trium personarum a Deo, non remanet intelligenda in Deo personalitas, sed subsistentia: quia solum remanet hic Deus, vt optime argumentum concludit. Alio modo considerando id, quod consequenter esset aut intelligeretur ex abstractione: sicut in exemplo dato dicimus, quod sphaera tangeret secundum rem planum in puncto, quod nunc de facto non videtur possibile cum hæc re non inueniantur, & quod quantumcumque quantum diuideatur, actualiter temper remaneret idem numerus, quod modo constat esse impossibile: quia saltem resolveretur incontinens. Et hoc modo abstractis

¶ Et per hoc patet titulus articuli, sub quali abstractione veritur in dubium, cum queritur, an abstracta personalitate. Patet enim, quod de abstractione ex parte intellectus tantum est quæstio, quoniam personalitas & deitas nullo modo distinguuntur ex natura rei, sed est ibi vna simplicissima res, vnus in se simplicissima adeo excellens rationis formalis, vt habeat formaliter & propria deitatis & propria personalitatis & propria substantia & propria relationis: & propterea virtualiter dicitur continere talium distinctionem, quod abufiue ab alijs vocatur distinguere formaliter ex natura rei. Sed his omisissis, & sobrie intellecta abstractione personalitatis, quous modo exprimitur, dupliciter potest titulus articuli vnus intelligi. Primo, vt abstractio personalitatis fiat a Deo. Secundo, vt abstractio personalitatis non fiat a Deo, sed ab actu incarnationis etiam terminatiue. Si enim personalitas abstrahi intelligitur a Deo, sensus est, an si Deus non haberet personalitatem, quam de facto habet, posset assumere, & precipue terminatiue. Si vero abstractio fiat solum ab actu incarnationis, sensus est, an existente Deo, sicut est, vno in substantia & vno in personis, possit hic Deus, in quantum hic Deus secundum se, non ratione Patris, aut Filij, aut Spiritus sancti assumere, hoc est, & facere, & terminare assumptionem. Et in primo quidem sensu communiter a doctoribus tractari videtur, & ab auctore hic tractatur in secundo autem tangi quidem inuenio a Auctore aliquo modo, sed ordinatè discuti, minime. Absoluenda igitur est quæstio hæc, primum in primo sensu, prosequendo expositionem literam: & deinde in secundo tractanda est sententia hæc de primo.

¶ Quod ad secundum, conclusio responsiua quæstio affirmatiue est. Abstracta secundo modo personalitate, possumus intelligere naturam diuinam assumens. Hæc conclusio non aliter probatur in litera: quia soluendo obiectiones in responsionibus argumentorum iustificiter manifestatur.

¶ In responsione ad primum dubium, nouitiorum occurrit circa illud, Erit aliquid subsistens, & per consequens persona: quia non valet consequentia, In natura intellectuali est subsistens, ergo persona, vt patet ex antedictis. Nam hic Deus est subsistens in natura intellectuali: & tamen non est persona.

p. p. q. 30. ar. 2.

n. cor.

D. in.

Ar. huius quæst.

p. p. q. 40. ar. 2. tit. 3.

d. 5. g. ar. 3.

Ar. præ.

fractis personalitatib. trium personarū a Deo, remaneret vna personalitas : quia. s. si non essent in Deo personalitates trium personarū, essentia diuina esset vna tm̄ persona absoluta, vt iudai & philosophi in illis ont. & hoc intendit auctor in litera. Et ad euirandum mendacium, in talib. abstractionib. nō oportet respicere ad veritatem eius, quod in re est, sed ad veritatem eius, quod esset, hoc est ad veritatem conditionalis super abstractione fundata, puta, si quantum esset sine naturalitate &c. si diuina natura esset sine Trinitate personarum &c. & sic de similib. Veritas n. huiusmodi conditionalium fugat mendacium ab abstractione. Et diligentius si cōreplaris fueris verba literæ in r̄sione ad primū, iuenies ob dictū duplicem modū remanendi post abstractionē, s. de facto, vel consequenter, dictū esse sub diffinitione, bis remanere in diuinis subsistens

D. 108.

vel personam abstractis personalitatib. de facto enim remanet subsistens : consequenter autem remaneret persona vna. ¶ In responsione tertium dubium occurrit, quid intelligit auctor nomine abstractionis per modum resolutionis Et est ratio dubij hinc inde ex hacmet responsione: quoniam ex principio huius responsionis apparet, qd̄ abstractio per modum resolutionis est abstractio, qua aut vniuersale, a particularib. aut forma a materia abstrahitur: quoniam hæc abstractio est de qua locutus est auctor in 1. par. q. 40. ar. 3. tum dixit, abstracta personalitate nihil manere, quā hic arguendo explicitē asserit, & respondendo exponit, qd̄ verum dictum est, loquendo de abstractione per modum resolutionis. Ex calce autem huiusmet responsionis apparet oppositum, dum dicitur, potest tñ aliquid eorum quæ dicuntur de Deo, intelligi sine alio, non per modū resolutionis. Ex his. n. verbis clare h̄r, qd̄ abstractio per modū resolutionis non habet locum in Deo. Tunc sic. Abstractio per modum vniuersalis & particularis, & similiter per modum formæ & materiae, habet locum in Deo: sed abstractio per modum resolutionis non habet locum in Deo. ergo abstractio per modum resolutionis non est abstractio, quia vniuersale a particularibus, aut forma, a materia abstrahitur. Assumptum probatur: quia secundum abstractionem vniuersalis a particularibus, Deus abstrahit a Patre, & Filio, & Spiritu sancto, vt ibidem auctor dicit, & secundum abstractionem formæ a materia, communis spiratio abstrahit a patre. Vnde abstractis personis, remanet Deus, & abstracta communi spiratione, remanet persona patris, quamuis secundum neutram abstractionem abstractis personalibus proprietatibus remaneat hypostasis, vt ibi dicitur.

¶ Ad hoc dicitur, qd̄ sermo literæ huius formaliter est intelligendus de abstractione resolutionis, & non de hac vel illa specie abstractionis resolutionis. Pro cuius intellectu considerandum est, qd̄ quia resolutio cōpositioni opponitur, cuius signū est, qd̄ vnaquæque res in ea resolutur, ex quib. composita est, & quod vltimum in resolutione primum in compositione dicitur: ideo vbi nulla est compositio rerum vel intellectuum, ibi nulla resolutio formaliter, & proprie loquendo, locum habet. Compositio autem intellectuum, dico, non ex parte intellectus s̄m̄ multipliciter intelligens simplicissimum, sed ex parte rei, qualis est compositio ex genere, & differentia, vbi non rerum, sed rationum compositio est, ex parte tamen rei: natura siquidē generis alia est a natura differentie. vnde & separatae inueniuntur, quamuis in vnam rem coeant, & propterea ex natura rei oritur distinctio & compositio intellectuum generis & differentie, & consequenter resolutio, ita quod abstractio resolutionis continet sub se abstractionem generis a differentijs, & vniuersalis a particularibus, & formæ a materia: quā in omnibus his proprie sumptis inuenitur compositio & resolutio rerum, vel intellectuum ex parte rei. Et quoniam in Deo nulla est compositio siue secundum rem, siue secundum rationem ex parte rei

ideo optime in litera dicitur, qd̄ in Deo non habet locum abstractio resolutionis: ita qd̄ hoc qd̄ in calce huius r̄sionis dicitur, est illudmet, quod dictum est in principio corporis huius articuli, qd̄ intelligendo Deum, sicuti est, non habet in eo locū abstractionis. In cuius signum in calce huius r̄sionis cōtraponitur id, quod in corpore articuli contrapositum est s. abstrahere ex parte intellectus tñ, multipliciter & diuim̄ intelligens quod simplex est. ¶ Ad id autē qd̄ obijciuntur ex prima parte, dicit qd̄ auctor hic loquitur de illa abstractione, de qua ibi locutus est: sed aliter, quia ibi locutus est de speciebus abstractionis resolutionis. s. vniuersalis a particularibus, & formæ a materia, hic loquitur de ipsis in suo genere, s. abstractione resolutionis. Rursus ibi negat remanere personam admittendo in illa materia abstractionem non resolutionis, sed quasi ad modum resolutionis: quoniam expressē ibi dicitur, quod ibi nec vniuersale, nec particulare, nec forma, nec materia inuenitur &c. hic negat non solum in illa materia, sed totaliter in diuinis habere locum abstractionem resolutionis proprie & formaliter sumptam. Quæ constat non ob stare, si non resolutionis abstractio proprie & formaliter, sed ad modum, ad imitationem resolutionis abstractionis, in diuinis admittitur abstractio & vniuersalis a particularibus & formæ a materia: vtraque enim sic admissa continetur sub abstractione non resolutionis, sed ex parte intellectus tantum. Vnde omnia consonant, & hæc de questione hac in primo sensu.

¶ In secundo autem sensu, an s. abstractis personalitatibus ab actu incarnationis posset natura diuina assumere humanam, prænotanda sunt duo. Primum est quod ista abstractio intelligitur quo ad hoc tantum, quod est esse per se primo terminum assumptionis, ita quod quemadmodum in causando abstrahimus de facto a personis, non simpliciter, sed tanquam a per se primo ratione causandi (quā indiuisa sunt opera Trinitatis, & diuina personæ causant per se primo, in quantum sunt hic Deus, quia causant p se primo rōne naturæ) ita stando in ista hypothesi, abstractio fieret a p se primo terminare assumptionem, vt. s. personæ nō s̄m̄ se, sed rōne subsistens naturæ, hoc est in quantum sunt hic Deus, p se primo terminarent assumptionem: sicut de facto per se primo illam causant, in quantum sunt hic Deus.

¶ Secundum est, qd̄ disputatio & decisio questionis iuxta hūc sensum, non debet egredi ad aliquam conditionem, quæ de facto non remanet in Deo stante huiusmodi abstractione, sed cōsequenter esset, vt in priori sensu concessum est, & debet stare infra limites earum conditionum, quæ in Deo remanere de facto intelliguntur, stante huiusmodi abstractione. Et propterea quia abstrahendo personalitates a per se primo terminare assumptionem, non remanet personalitas per se primo terminans, sed remanet subsistentia naturæ per se primo terminans, remanet hic Deus per se primo terminans: sicut modo de facto, hic c̄ Deus est per se primo causans. & rursus quia personalitates non abstrahunt a secundario terminare assumptionem, sicut nec modo abstrahunt a secundario, hoc est per naturam causantem: quoniam oporteret personam per naturam terminare, sicut oportet modo per naturam causantem: ideo secundum hoc procedendum est. Et dicendum est, quod Deus posset assumere naturam humanam, & terminaretur tunc ista assumptio per se primo non ad naturam diuinam, ut sic: sed ad indiuiduum naturæ diuinæ, hoc est ad subsistens in diuina natura, hoc est ad hunc Deum. Constat enim tantam esse differentiam inter diuinam naturam, vt naturam, & subsistens in natura diuinam, vt deitas nec genita, nec generans sit in mysterio Trinitatis, Deus autem sic generans & genitus, & a fortiori in mysterio incarnationis subsistens, vt subsistens terminaret, & non natura vt natura. Et quoniam subsistens in natura diuina habet rationem hypostasis seu personæ, incomplete tamen, vt patet ex superius

superius dicti: ideo si hic Deus primo terminasset assumptionem, esset unio non in natura, sed in persona seu hypostasi, cōplete tñ quò ad p se primo terminū. Qd̄ ideo addo, quia quò ad secundariū terminū esset ē unio in p̄ona complete. nam sicut hic Deus nō inuenitur nisi P̄r & Filius & Spiritusfan-

ctus: ita tūc hic De homo non inueniretur nisi Pater & Filius & Spiritusfanctus. Sicut enim nūc quicquid conuenit huic Deo ēm se, cōuenit Patri & Filio & Spiritusfancto: ita tūc esse hominem, quia cōueniret huic Deo ēm se, hoc est non ratione trium personarum, conueniret cuilibet personae diuinæ. Vt utendo hac ratione habere hoc potes ab auctore in art. 2. huius q. in responsione ad secundū, & sic unio terminata per se primo ad hunc Deum, terminaretur secundario ad omnes & singulas personas diuinās, ac per hoc cōsiderato utroque termino. s. primario & secundario humanae naturae assumptio personalitas propria, qua caretet, suppleretur perfecte quò ad perfectam rationē personalitatis, qualem suppletionem non faceret primarius terminus assumptionis secundum se. Quocirca tam assumptio, quam unio huiusmodi si fieret, non esset omnino eiuſdem rationis cū assumptione & unione, quae facta est: esset enim p se primo ad subsistentes commune: quae vero facta est per se primo ad subsistentes, incommunicabile esset per se primo ad personam incomplete, quamuis excellentiorem omni persona creatā, quae facta est per se primo ad personam complete & iam excellentiorem omni persona creata esset secundario ad omnes personas Trinitatis, quae facta est ita per se primo ad vnā illarum, s. uerbum, quod nullo modo ad alias duas. Esset tamen eiuſdem rationis aequaliter, hoc est quò ad hoc, qd̄ esset unio similis unioni in persona, & iudicanda s̄m dicta de unione in persona, complete tamen. Et ad ostendendam hanc identitatem rationis in utraque unione, si fiat ad subsistentes in natura diuina, & si fiat per se primo ad personam auctorem in litera praesentis articuli disunctiue bis dixit subsistentiam uel personalitatem, & superius in q. 2. ut ibi expōsitum est, uisus est hypostasis, suppositus, & personae nomine communiter ad personam complete & incomplete. Vnde nullam uideo in hac materia distinctionem inter Auctoris doctrinam & Scot. in 3. senten. dist. q. 2. Cauendus tamen uidetur in re hac Duran. ibidem, quae 4. non ut contrarius nobis, sed ut contrarius ueritati, & ignorantis propriam uocem, aut abutens uocabulis. Veritati quidem contrarius pro quantum negat sequi stante hac hypothesi omnes personas, s. Patrem & Filium & Spiritum sanctum incarnatas, quia erroneum est vnā personam non posse incarnari sine alia. Nescio unde iste somnauit errorem hunc, stante illa hypothesi, cum euidenter pateat, quòd stante positione ista, oporteret personas diuinās ita concurrere ad incarnationem terminando mediante natura, sicut modo concurrunt cauando illam mediante natura. Sed con-

A stat modo uerum simpliciter, & absolute esse, qd̄ Pater causa-uit assumptionem illam, & similiter Filius causa-uit, & similiter Spiritus sanctus causa-uit: quia causa-uit illam in quantum sunt hic Deus, ergo tunc esse: similiter uerum simpliciter, quòd Pater & Filius & Spiritus sanctus terminarent assumptionem illam, & consequenter quia causa-unt & terminarent, uere ac necessario dicerentur incarnati. Quomodo autē uocabulis abutatur, aut propriam uocem ignoret, non est praesens propositi ostendere, ubi nō arguendi alios, sed exponendi D. Tho. prouincia assumpta est, ad ueritatis notitiam capeſſendam, sicut sit cauum reddidisse lectorem.

trata personalitate per intellectum, d̄r nihil remanere p modum resolutionis, quasi aliud sit qd̄ subijctur relationi, & aliud ipsa relatio: quia quicquid consideratur in Deo, consideratur ut suppositum subsistes. Potest tamen aliquid eorum, quae dicuntur de Deo, intelligi sine alio, non per modum resolutionis, sed per modum iam dictum.

SED CONTRA est, quod Dionysius 2. c. de diu. no. in incarnationis mysterium dicit pertinere ad discretam theologiam, s̄m quā scilicet aliquid distinctum dicitur de diuinis personis.

RESPON. Dicendum, qd̄ sicut dictum est, * assumptio duo importat, s. actum assumptis, & terminū assumptionis. Actus autem assumptis procedit ex diuina uirtute, quae cōis est tribus personis: sed terminus assumptionis est persona, sicut dictum est: * & ideo id quod est actionis in assumptione, cōe est tribus personis: sed id quod pertinet ad rōnem termini, conueniunt uni personae, qd̄ nō alij. Tres nam personae fecerunt, ut humana natura uniretur uni personae filij.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ratio illa procedit ex parte operationis. Et sequeretur conclusio, si solam illam operationem importaret abique termino, qui est persona.

AD SECUNDVM dicendum, qd̄ natura dicitur incarnata, sicut & assumens ratione personae, ad quam terminata est unio, sicut dictum est, * non autem prout dicitur communis tribus personis. Dicitur autem tota natura diuina incarnata: non quia sit incarnata in omnibus personis, sed quia nihil deest perfectione diuinae naturae, personae incarnatae.

Secundò probatur, quòd ad partem negatiuam, scilicet non quòd ad operationem: quia actus assumptis sit uirtute diuina communis tribus personis. Tertiò probatur, quòd ad partem affirmatiuam, scilicet quòd ad terminum: quia terminus est persona. Quarto manifestatur tota conclusio: quia tres personae fecerunt naturam uniri uni personae. Ex hac autem conclusionem & eius probationem manifeste sequitur principaliter intentam conclusio tacita: nam ex eo quòd assumere importat utrumque, scilicet operationem & terminum, oportet utrumque inueniri in illo, de quo uere enuntiandum est assumere & non alterum tantum. Et quia in nulla persona diuina inuenitur utrumque, nisi in una tantum: ideo uni personae conuenit assumere sine alia assumente.

In responsione ad primum perspicere doctrinam datam in praecedenti articulo de quaestione nouiter mota, consonam esse auctori hic dicitur quòd ratio illa, scilicet sicut essentia est communis & cetera, procedit ex parte operationis, & subiungenti, & sequitur conclusio, si solam illam operationem importaret assumptio abique termino, qui est persona. Vnde habes, quòd si assumptio non importaret personam pro termino, quòd assumptio esset communis tribus personis: sed in hypostasi seu ab actu actione posita, assumptio non importaret personam pro per se primo termino. (de tali enim termino sermo est) sed hunc Deum, igitur in tali casu assumptio communis esset tribus personis secundum auctoris doctrinam.

¶ Super

In corp. ar.

3. dist. q. 5. ar. 1.

Enchir. 38. a. m. d. 10.

lib. 1. Orth. dist. 6.

Ca. 2. par. 1. a. medi. & ante med.

Art. 1. huius quest.

¶ Super Quaestio 3. Articulus quartus.

Art. 1. huius quest.

Art. 1. huius quest.

Super Quaestione
3. articulum quaestio
1100.

Titulus clarus est, nihil aliud apponendo, quam titulus sonet, quod dico, quia non queritur, an simul poterit alia persona eandem naturam assumere, sed simpliciter, an poterit assumere: ad quod verificandum non requiritur similitudo: sed sufficit, quod sicut solus filius est incarnatus, ita solus Pater fuisse incarnatus, aut solus Spiritus sanctus.

Art. 2. huius
quaest.

3. dist. 1. q. 2.
art. 3.

In corpore articuli unica est conclusio responsiva quaestio affirmativa: Pater uel Spiritus sanctus potuit carnem assumere, sicut & Filius. Probatur divina uirtus potuit naturam humanam unire personae Patris uel Spiritus sancti, sicut uniuertit eam personae Filij, ergo Pater uel Spiritus sanctus potuit carnem assumere. Antecedens probatur syllogistice. Virtus indifferenter se habens ad plura, potest ad quodlibet eorum suam actionem terminare: sed uirtus diuina indifferenter se habet ad omnes personas, ergo Maior manifestatur ex potentia rationali: Minor uero & ex parte uirtutis, quia uirtus diuina communiter & indifferenter se habet ad omnes personas: & ex parte personarum, quia communis ratio personalitatis omnium personarum eadem est, hoc est uirtus est rationis: quoniam quilibet diuina persona est persona diuina hac ratione, quia subsistit incommunicabiliter in diuina natura: licet proprietates personales, quibus subsistunt, sint distinctae: sicut quilibet homo una & eadem ratione est persona: quia scilicet subsistit in natura humana, quamuis alia sit personalitas mea & alia illius. Consequenter autem probatur: quia cum assumptio duo im-

7. p. q. 43. ar.
4. & q. 22.
ar. 3.

Art. 1. huius
quaest.

AD TERTIUM dicendum, quod assumptio quae fit per gratiam adoptionis, terminatur ad quandam participationem diuinae naturae secundum assimilationem ad bonitatem illius, secundum illud 2. Pet. 1. Vt diuinae confortes naturae &c. Et ideo huiusmodi assumptio communis est tribus personis, & ex parte principij & ex parte termini: sed assumptio, quae est per gratiam unionis, est communis ex parte principij, non autem ex parte termini, ut dictum est.

ARTICVLVS V.

Utrum qualibet persona diuina potuerit humanam naturam assumere.

AD QUINTUM sic proceditur. **U**trum nulla alia persona diuina potuerit humanam naturam assumere, praeter personam Filij. Per huiusmodi assumptionem factum est, quod Deus sit filius hominis: sed inconueniens esset, quod esse filij hominis conueniret Patri, uel Spiritui sancto: hoc enim uergeret in confusionem diuinarum personarum, ergo Pater uel Spiritus sanctus carnem assumere non potuit.

¶ 2. Praet. Per incarnationem diuinam homines affectu sunt adoptionem filiorum, secundum illud Rom. 8. Non accepistis spiritum seruitutis iterum in timore, sed spiritum adoptionis filiorum: sed filiatio adoptiua est participata similitudo filiationis naturalis, quae non conuenit nec Patri nec Spiritui sancto: unde ad Rom. 8. Quos praesciuit, & praedestinauit conformes fieri imaginis filij sui, ergo uidetur, quod nulla alia persona potuerit incarnari, praeter personam filij.

¶ 3. Praet. Filius dicitur missus & genitus natiuitate temporali, secundum quod incarnatus est: sed patri non conuenit mitti, qui etiam est innascibilis, ut in prima parte habitum est. Ergo saltem persona patris non potuit incarnari.

SED CONTRA est, quod quicquid potest Filius, potest Pater & Spiritus sanctus, alioquin non esset eadem potentia trium personarum: sed Filius potuit incarnari, ergo similiter Pater & Spiritus sanctus.

RESPON. Dicendum, quod sicut dictum est, assumptio duo importat. primum actum assumptis, & terminum assumptionis: principium autem actus est uirtus diuina; terminus autem est persona. Uirtus autem diuina communis est in differ-

reter se habet ad omnes personas: eadem etiam est communis ratio personalitatis in tribus personis, licet proprietates personales sint differentes. Quicumque autem uirtus aliqua indifferenter se habet ad plura, potest ad quodlibet eorum suam actionem terminare: sicut patet in potentibus rationalibus, quae se habent ad opposita, quorum utrunque agere possunt. Sic ergo diuina uirtus potuit naturam humanam unire personae Patris uel Spiritus sancti, sicut uniuertit eam personae Filij: & ideo dicendum, quod Pater uel Spiritus sanctus potuit carnem assumere, sicut & filius.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod filiatio temporalis, qua Christus filius hominis, non constituit personam ipsius, sicut filiatio aeterna: sed est quiddam consequens natiuitatem temporalem. Unde si per hunc modum nomen filiationis ad Patrem uel Spiritum sanctum transferretur, nulla sequeretur confusio diuinarum personarum.

AD SECVNDUM dicendum, quod filiatio adoptiua est quaedam participata similitudo filiationis naturalis: sed fit in nobis appropriatae ad patrem, qui est principium naturalis filiationis, & per donum Spiritus sancti, qui est amor Patris & Filij, secundum illud Gal. 4. Misit Deus spiritum filij sui in corda nostra clamantem, Abba, pater: & ideo sicut filio incarnato, adoptiuam filiationem accepimus ad similitudinem filiationis naturalis eius, ita Pater incarnato adoptiuam filiationem recipere potest ab eo, tanquam a principio naturalis filiationis, & a Spiritu sancto tanquam a nexu communi Patris & Filij.

AD TERTIUM dicendum, quod patri conuenit esse innascibile secundum natiuitatem aeternam, quod non excluderet natiuitatem temporalem. Mitteri autem dicitur filius Dei secundum incarnationem, eo quod non est ab alio, sine quo incarnatio non sufficeret ad rationem missionis.

ARTICVLVS VI.

Utrum plures personae diuinae possint assumere unam numero naturam.

AD SEXTUM sic proceditur. **U**trum plures personae diuinae non possint assumere unam, & eandem numero naturam. Hoc enim supposito, aut essent unus homo uel plures: sed non plures: sicut enim una natura diuina in personis pluribus non patitur esse plures Deos,

portet, scilicet actum & terminum, principium actus est uirtus diuina, terminus uero persona: ex hoc enim quod utrumque concurrere possit in qualibet persona, antecedens dicitur, consequens est quod quilibet persona potest assumere, quod conclusio dicit. Vbi nota, quod hoc, quod pro probatione consequentiae ex principio corporis articuli allatum est, potest aliter introduci, ut scilicet uelut suppositio quaedam ministrans requisita ad posse assumere, & ad quae resolutio oportet potentem assumere, scilicet in uirtutem diuinam & personalitatem. Et sic formatur syllogismus, ut supra ad probandum antecedens, & consequentia relinquuntur per se nota.

Super Quaestione
1. articulum sex-
tum.

Titulus articuli ex iam dictis patet intelligendus de personis diuinis secundum suas personalitates proprias, ut ab inuicem distinguuntur: potest siquidem dupliciter intelligi, an plures personae diuinae possint unam & eandem naturam assumere. Primum, loquendo de personis, ut conueniunt in natura diuina, hoc est secundum quod sunt unus Deus, & in hoc sensu quaestio superius discussa est. & hic non queritur. Secundum, loquendo de personis, ut ab inuicem propriis personalitatibus distinguuntur, ita quod qualibet persona trahat naturam illam ad suam propriam personalitatem, sic ut non pertinetur in alia ex hoc quod personatur in una, & e contra, sed pertinetur in una, ut distinguitur ab alia. Cuius oppositum accideret, si hic Deus primo incarnatus esset: quoniam una & eadem ratione qualibet persona diceretur incarnata, scilicet

3. dist. 1.
ar. 4.

aa, scilicet rōne individui naturā. Et vt vnico verbo dicatur, qđ hic est, an plures personæ possint vnam numero naturam assumere, vt per se primo diuersi termini assumptionis: sic enim non quælibet persona diuina, sed quælibet persona diuina assumens, per se primo terminaret assumptionem. Et ad hoc denotandū auctor nō querit, an oēs personæ diuinae possint assumere, sed an duæ, vt ex dualitate intelligas, quōd non est vnico de personis, vt conueniunt, sed ut d' distinguuntur, ac per hoc quælibet fit per se primo terminus assumptionis.

¶ In corpore articuli sunt duæ conclusiones. prima est, Nō est impossibile diuini personis, vt duæ vel tres assumāt vnā naturam humanam: secunda est, esset tamen impossibile, vt assumerent vnam hy postasim, vel personam humanam. Probatur vtraque simul, ex vnione animæ & corporis in Christo,

non fit noua hypostasis, neque persona: sed natura vna assumpta in diuinam hypostasim, nō per potentiam naturæ humanæ, sed per potentiam diuinæ personæ: ergo magis est hoc iudicandum secundum conditionem diuinæ personæ assumptis, quam secundum conditionem naturæ assumptæ: ergo non est impossibile diuinis personis &c. Antecedens est ex se euident. Prima consequentia probatur: quia tota ratio facti in mysterio incarnationis est potentia facientis sū Augusti. Secunda vero consequentia probatur: quia conditio diuinarum personarum talis est, quōd vna earum non excludit aliam a communione eiusdem naturæ, sed solum a communione eiusdem personæ. Vbi vides, quōd ex hoc, quōd non se excludunt a communione eiusdem naturæ, tenet consequentia quōd ad primam conclusionem: & ex hoc quōd se excludunt a communione eiusdem personæ, tenet consequentia quōd ad secundam conclusionem, quæ auctoritate Anselmi confirmatur.

¶ Auerte in hoc processu, qđ auctor vnico verbo excludit obiectiones argumentum ex conditione naturæ, dicendo, quōd natura vna pluribus suppositis est infinita seu illimitata: quoniam hoc solum diuinae conuenit naturæ, & similiter quōd quælibet natura finita est terminabilis totaliter vnico supposito. Hæc nō & similia in litera soluntur dum dicitur, quōd non per potentiam naturæ assumptæ, sed per potentiam personæ assumptis, hoc mysterium iudicandum est: Concedatur ergo quōd vna numero natura suapte natura communis pluribus suppositis, est illimitata ac infinita, & quōd nulla natura, nisi diuina est huiusmodi. Et si assumeretur ad plures personalitates, non propterea esset suapte natura communis pluribus, sed ex potentia facientis. Similiter omnis vnica forma substantialis suapte natura vnica, totaliter terminatur personalitate propria: sed ex hoc non habetur, quin diuina potentia possit pluribus alienis personalitatibus terminari: quoniam hoc non per potentiam naturæ, sed per potentiam assumptis personæ fit. Et est semper sermo de naturali potentia naturæ, & non de potentia obediētiā eiusdem: potentia, n. obediētiā est quæ respondet potentia personæ assumptis, & secundum illam naturā potest assumi ab vna, & pluribus diuinis personis.

¶ Circa primam conclusionem dubium ex Sco. in 3. dist. 1. q. 1. occurrit, vbi tenens oppositum fundat se super hac ratione. In omni dependentia essentiali vnum dependens non dependet præcisè, nisi ad vnum quod totaliter terminat eius dependentiam: sed in illa vnione est dependentia essentialis vnus naturæ, & vna persona terminat totaliter eam. ergo. Maior probatur in omni dependentia causati ad causam. Et simile, inquit, videtur in omnibus dependentijs, quæ non sunt causatorum ad causas, qđ cum dependentia alicuius fuerit totaliter terminata ad aliquid, ipsum non potest dependentia eiusdē rationis dependere ad aliud. Et confirmatur hoc de accidente respectu plurium subiectorum primorū. Minor probatur: quia personalitas creata totaliter terminaret ipsam, & illa itaque non

A posset simul esse in alia persona creata vel increata: nō minus enim terminat naturā & dependentiā eiusdem personalitas cui iungitur; personæ diuinæ, quam terminaretur in se. igitur &c. ¶ Ad hanc Scoti rationem respondendum est singula discutendo, & sic etiam principalem materiam declarando. Maior igitur

propositio assumpta a Scot. non est vera, nisi triplici quasi glōsa subintellecta, prima est supra ly, dependentia, qđ intelligatur de dependentia propria. & hoc dico: qđ dependentia proprie non inuenitur sine causalitate: quamuis enim aliquid sit alteri sine causalitate annexum, non tamen dependentia proprie inter illa est, vt patet iter correlatiua, quorum neutrum vt sic ab altero dependet in quocumque genere causæ, & inter differētijs diuisiuis ex opposito eiusdem generis, quarum neutra ab altera dependet: & in tam correlatiua, quam huiusmodi

SED CONTRA, Persona incarnata subsistit in duab. naturis, diuina. f. & humana: sed tres personæ pnt subsistere in vna natura diuina. ergo etiam possunt sub-

differentias simul esse oportet. Scotus autem dependentiæ nomine vtitur, & cum causalitate, vt patet. Et propterea si extenso nomine vtendo dependentia, Maior non est vera nisi apponatur altera glōsa super ly, Non dependet, quod intelligatur de dependentia omnino eiusdem rationis, ita quōd sit dependentia eiusdem speciei specialissimæ, & in hoc casu consentit: & altera supra ly, Totaliter, quod intelligatur tam intensiue, quam extensiue: quoniam dato, quōd vnum terminaret totaliter intensiue, non propterea habetur quōd illud vnum terminaret totaliter extensiue. Exemplum, albi vt quatuor similitudinem terminat totaliter intensiue aliud album, vt quatuor, non tamen terminat totaliter extensiue: quia potest tertium poni simile. Oportet autem ad verificandam maiorem illam, hanc apponere glōsam, alioquin non est vera de dependentia essentiali non casuali: quoniam ex naturalis rationis lumine nulla apparet maior dependentia essentialis non casualis, quam ea, quæ est vnus relatiui ad proprium correlatiuum: quia definitur & essentialiter constituitur per esse aliud. Constat autem, qđ vnum relatiuum sic essentialiter dependet ab vno totaliter intensiue terminante illud, quod non totaliter extensiue terminat illud, vt patet de duplo & dimidio, & æquali & simili, & alijs huiusmodi: idem enim duplum eadem numero duplitate duplum est nō solum ad A, dimidium, sed ad B, & C, & vnum æquale eadem numero æqualitate æquale est omnibus sibi æqualibus. At si quis dicat Scotum tenere, quōd non eadem æqualitate vnum æquale est æquale omnibus, & propterea in sua via proportionem esse veram, facile obicitur, quōd ad concludendum aliquid impossibile, etiam per diuinam potentiam (vt nunc proceditur) non est ex opinatis, & refutatis ab alijs & communi schola peripateticorum procedendum, qualis est ista opinio ponens plura accidentia eiusdem rationis in eodem subiecto secundum idem. Neganda est igitur ista maior non acceptans dictam glōsam.

¶ Ad probationem autem istius maioris pro quanto probat ipsam in dependentia essentiali causali, non oportet ridere: quia vera ac bona videtur sū ordinem inditum causis & causatis, & disputatio nostra extra dependentiam causalem versatur. Sed cum subiungit Scotus, quōd ita etiam vt in omnibus dependentijs, quæ non sunt causatorum ad causas, respondetur quōd non est idem de vtriusque dependentijs iudicium, & patet instantia de dependentia vnus relatiui totaliter intensiue terminati ab vno, & tamen ab altero eiusdem rationis omnino terminabili. Et iustificatur huic ratiōni ratio: quoniam dependentia causalis ponit imperfectionem & indigentiam in causato, quæ si sublata totaliter est ab vna causa, implicat, qđ remaneat indigens altera causa. Sed dependentia non causalis potest sine imperfectione & indigentia inueniri, vt patet in relatiui, quoniam diuisiue sine omni imperfectione & indigentia inueniuntur, ac per hoc potest aliunde, puta, ex alterius conditione prouenire, quōd etiam terminet quod iam terminatum

D Aucte in hoc processu, qđ auctor vnico verbo excludit obiectiones argumentum ex conditione naturæ, dicendo, quōd natura vna pluribus suppositis est infinita seu illimitata: quoniam hoc solum diuinae conuenit naturæ, & similiter quōd quælibet natura finita est terminabilis totaliter vnico supposito. Hæc nō & similia in litera soluntur dum dicitur, quōd non per potentiam naturæ assumptæ, sed per potentiam personæ assumptis, hoc mysterium iudicandum est: Concedatur ergo quōd vna numero natura suapte natura communis pluribus suppositis, est illimitata ac infinita, & quōd nulla natura, nisi diuina est huiusmodi. Et si assumeretur ad plures personalitates, non propterea esset suapte natura communis pluribus, sed ex potentia facientis. Similiter omnis vnica forma substantialis suapte natura vnica, totaliter terminatur personalitate propria: sed ex hoc non habetur, quin diuina potentia possit pluribus alienis personalitatibus terminari: quoniam hoc non per potentiam naturæ, sed per potentiam assumptis personæ fit. Et est semper sermo de naturali potentia naturæ, & non de potentia obediētiā eiusdem: potentia, n. obediētiā est quæ respondet potentia personæ assumptis, & secundum illam naturā potest assumi ab vna, & pluribus diuinis personis.

¶ Circa primam conclusionem dubium ex Sco. in 3. dist. 1. q. 1. occurrit, vbi tenens oppositum fundat se super hac ratione. In omni dependentia essentiali vnum dependens non dependet præcisè, nisi ad vnum quod totaliter terminat eius dependentiam: sed in illa vnione est dependentia essentialis vnus naturæ, & vna persona terminat totaliter eam. ergo. Maior probatur in omni dependentia causati ad causam. Et simile, inquit, videtur in omnibus dependentijs, quæ non sunt causatorum ad causas, qđ cum dependentia alicuius fuerit totaliter terminata ad aliquid, ipsum non potest dependentia eiusdē rationis dependere ad aliud. Et confirmatur hoc de accidente respectu plurium subiectorum primorū. Minor probatur: quia personalitas creata totaliter terminaret ipsam, & illa itaque non

Art. huius quasi.

Dama. lib. 3. c. 3 & 4. lib. 1. ex 1. 11. 13. & 13. collig. 10. 3.

3. dist. 1. q. 1. ar. 4.

In eodem art. in calce corporis circa auctoritatem Anselmi...

tres persone sunt unus Deus propter unam diuinam naturam...

Ad secundum dicendum, quod illa positio facta, humana natura esset assumpta in unitate...

Ad tertium dicendum, quod circa mysterium incarnationis fit conuincio proprietatum personarum ad naturam...

quod impossibile est plures personas assumere unam personam...

In eodem art. in responsione ad primum aduerte diligenter verba auctoris...

Super Questionis 3. articulum septimum.

In titulo art. 7. aduerte, quod ista quaestiones, quae hic mouentur de possibili...

incarnationis. s. persona verbi, & qualis est huiusmodi vnio ex respectu ad alias personas...

carum de persona subsistente in natura illa, cuiuscumque naturae nomine significetur...

autem id quod conueniret personae Patris ratione propriae personae, posset attribui personae Filij aut Spiritui sancto...

ARTICVLVS VII. Vtrum vna persona diuina possit assumere duas naturas humanas.

Ad septimum sic proceditur. Vt quod vna persona diuina non possit assumere duas naturas humanas...

nam si aliunde proveniret, quod posset in vnum & non in amplius...

Circa probationem ex parte termini, nota diligentissime auctorem habere pro inconuenienti ac impossibili...

Et quidem in creatura persona, vt termini a natura creata, vt assumpta nihil aliud significat quam infinitatem...

In responsione ad primum perspicere, quod consistit in hoc, quod natura substantiae creatae multiplicatur...

Lib. 6. cap. 3. ante mediu. fo. 3.

3. dist. 1. q. 2. ar. 5.

dicere, quod plures personæ sunt plures dij. Probat: Secundum hoc tale concretum habet unitatem, uel pluralitatem ex unitate uel pluralitate suppositi.

¶ Ad hoc dicitur, quod in littera non dicitur affirmatiue multiplicari concretum multiplicatio supposito, ut arguatur forte, sed ponitur uniuersalis regula negatiue, in nunquam nomen ab aliqua forma impositum pluraliter dicitur, nisi per pluralitatem suppositi. Et ista regula est uera tam in concretis adiectiuis, quam substantiuis, tam substantiuis, quam accidentibus. Ita quod semper ad pluralitatem concretorum exigitur pluralitas suppositorum: sed cum hoc fiat, quod pluralitas suppositorum non sufficit, quæque, & exigitur etiam pluralitas formæ significatæ, ut de concretis substantiuis in ar. 3. q. 39. 1. par. patet. Et propterea licet unitas suppositi, optime inferat singularitatem concretu substantiu (quale est homo) non tamen multitudine suppositorum infert pluralitatem nois substantiu. Et propterea non sequitur, ergo tres personæ sunt dij: nec, ergo tres personæ homines in casu præcedentis articuli, ut in hac etiam littera dicitur: & tamen bene sequitur in casu huius articuli, ergo uerbum Dei non est hoies, sed unum homo.

¶ In responsione ad tertium peripice ratione, quare præsentis articuli positione facta, hæc humana natura præassumpta non assumeret aliam naturam humanam, quod post assumeretur, cum quæ tamen concurreret, in eandem numero personalitatem, & natura diuina assumeret quæcumque naturam humanam, quæ uniretur personaliter uerbo Dei. Ratio inquam est, quia filius Dei est sua deitas, non autem sua humanitas: hinc enim fit, ut quicumque personaliter uniretur filio Dei per se primo, eidem secundario uniretur,

sumpta in mysterio incarnationis non habet aliud suppositum præter suppositum personæ diuinæ, ut ex prædictis patet. Si ergo ponatur esse una persona diuina assumens duas humanas naturas, esset unum suppositum duarum naturarum eiusdem speciei, quod ut implicare contradictionem: non enim natura unius speciei multiplicatur nisi secundum distinctionem suppositorum.

¶ 2. Præter. Hac suppositione facta, non posset dici, quod persona diuina incarnata esset unus homo: quia non haberet unam naturam humanam. Similiter non posset dici, quod esset plures: quia plures homines sunt supposito distincti, & ibi esset tantum unum suppositum, ergo prædicta positio est omnino impossibilis.

¶ 3. Præter. Incarnationis mysterio tota natura diuina est unita toti naturæ assumptæ, i. cuiuslibet parti eius: est enim Christus perfectus Deus & perfectus homo, totus Deus & totus homo, ut Dam. dicit in 3. lib. sed due humanæ nature non possent totaliter sibi inuicem uniri, quia oporteret quod anima unius esset unita corpori alterius, & quod etiam duo corpora essent simul, quod confusione induceret naturarum. Non ergo est possibile, quod una persona diuina duas humanas naturas assumat.

Sed contra est, quod quicquid potest pater, potest filius: sed pater post incarnationem filij potest assumere naturam humanam aliam numero ab ea, quam filius assumpsit: in nullo enim per incarnationem filij est diminuta potentia patris, uel filij, ergo uidetur quod filius post incarnationem possit aliam humanam naturam assumere præter eam, quam assumpsit.

RESPON. Dicendum, quod illud quod potest in unum, & non in amplius, habet potentiam limitatam ad unum: potentia autem diuinæ personæ est infinita, nec potest limitari ad aliquid creatum. Unde non est dicendum, quod persona diuina ita assumpsit unam naturam humanam, quod non potuerit assumere aliam. Videretur enim ex hoc sequi, quod personalitas diuinæ naturæ esset ita comprehensa per unam naturam humanam, quod ad eius personalitatem alia assumi non possit: quod est impossibile: non enim increatum à creato comprehendi potest. Pa-

tet ergo quod siue consideremus personam diuinam secundum uirtutem, quæ est principium unionis, siue secundum suam personalitatem, quæ est terminus unionis, oportet dicere, quod persona diuina præter naturam humanam, quæ assumpsit, possit aliam numero naturam humanam assumere.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod natura creata perficitur in sua ratione per formam, quæ multiplicatur secundum diuisionem materiæ: & ideo si compositio materiæ & formæ constituat nouum suppositum, consequens est, quod natura multiplicetur secundum multiplicationem suppositorum: sed in mysterio incarnationis unio forme & materiæ, id est, anime & corporis, non constituit nouum suppositum, ut supra dictum: & ideo posset esse multitudo secundum numerum ex parte nature propter diuisionem materiæ abique distinctione suppositorum.

AD SECUNDUM dicendum, quod posset uideri dicendum, quod prædicta positio facta sequeretur, quod essent duo homines, propter duas naturas abique hoc, quod essent ibi duo supposita: sicut e contrario tres personæ dicerentur unus homo, propter unam naturam assumptam, ut supra dictum est: sed hoc non uidetur esse uerum: quia nominibus est utendum secundum quod sunt ad significandum imposita, quod quidem est ex consideratione eorum, quæ apud nos sunt: & ideo oportet circa modum significandi & consignificandi considerare ea, quæ apud nos sunt, in quibus nunquam nomen ab aliqua forma impositum pluraliter dicitur, nisi propter pluralitatem suppositorum. Homo enim, qui est duobus uestimentis indutus, non dicitur duo uestiti, sed unus uestitus duobus uestimentis: & qui habet duas qualitates, dicitur singulariter aliquis secundum duas qualitates.

Natura autem assumpta quantum ad aliquid, se habet per modum indumenti, licet non sit similitudo, quantum ad omnia, ut supra dictum est: & ideo si persona diuina assumeret duas naturas humanas, propter unitatem suppositi, diceretur unus homo, habens duas naturas humanas. Contingit autem, quod plures homines dicuntur unus populus, propter hoc quod conueniunt in aliquo uno: non autem propter unitatem suppositi. Et similiter si due personæ diuinæ assumerent unam numero humanam naturam, dicerentur unus homo, ut supra dictum est, non unitate suppositi, sed in quantum conueniunt in aliquo uno.

AD TERTIUM dicendum, quod diuina & humana natura non eodem ordine se habent ad unam personam diuinam, sed per prius comparatur ad ipsam diuinam naturam, utpote quæ est unum cum ea ab æterno: sed natura humana comparatur ad personam diuinam per posterius, utpote

duo & nature assumpta & cuiuslibet eius parti, ut patet ex auctoritate Dam. Et hinc fit, quod una humanitas non esse unita alteri, ita quod nec ipsi nature possit assumpta præcedens uniretur, nec alii cuius parti, sed per accidens coincideret in unam personam, inter se distincte etiam loco. Et ex hoc sequeretur, quod non esset eorum conuenientium illi personæ secundum naturam assumptam cum conuenientibus sibi secundum naturam assumptam, immo posset simul mori secundum naturam, & uiuere secundum aliam. Et si u.g. secundum primam naturam uocaretur Christus, & secundum secundam uocaretur Ioannes, mortuo Christo non posset dici mortuus Ioannes, sed bene diceretur mortuus Deus & Dei filius, & similiter uiuo Ioanne tantum, non uere diceretur uiuus Christus, sed uiuus Deus & Dei filius: & sic de similibus.

Ar. præced. & ar. 2. huius q. & q. 2. ar. 2. & 3.

Lib. 3. Orth. sic. 7.

Inf. q. 2. ad 3. d. 1. q. 2. & 4. co. 39. fin.

Ar. 2.

Ar. 2. ad 1.

q. 2. ar. 2. ad 1.

D. 2. 49.

D. 351.

q. 2. ar. 2. ad 1.

Lib. 3.

potest assumpta ex tempore a diuina persona, non qui dem ad hoc, quod natura sit ipsa persona, sed quod persona in natura subsistat. filius enim Dei est sua deitas, sed non est sua humanitas: & ideo ad hoc, quod natura humana assumatur a diuina persona, requiritur, quod diuina natura unione personali uniatu r toti naturae assumptae, id est, secundum omnes partes eius: sed duarum naturarum assumptarum esset uniformis habitudo ad personam diuinam, nec una assumeret aliam. Vnde non oportet, quod una earum totaliter alteri uniretur, id est, omnes partes unius omnibus partibus alterius.

¶ Super Questioni serua Aristotolum octauum.

Theul. octauum artic. clarus est. In corpore una est conclusio responsiua quaesito affirmatiue. Conuenientissimum fuit personam filii incarnari. Probatu r tripliciter. Primo, ex parte unionis. Similia conuenienter ununtur: per sona filii, & humana natura tam secundum communem creaturę rationem secundum quam propria rationem sunt similes, ergo. Minor quo ad primam partem, & probatur simpliciter, quia uerbum Dei est exemplaris similitudo omnis creaturę: quia uerbum artificis est exemplaris similitudo eorum, quod fiunt ab artifice: & probatur, applicando ad deducendam inconuenientiam incarnationis primo in comuni, qua artifex per conceptam formam, qua condidit restaurat collapsum. Secundo, in speciali ex tribus inuentis in dependentia creaturarum a uerbo. Primum est, participatio similitudinis exemplaris. Secundum, consuetudo in proprijs naturis. Tertium, modus, quod mobiliter constant. Quibus conuenienter adiunguntur tria perfectiora, scilicet super participatione unionis non participatiua, sed personalis, super consuetudinem in proprijs reparatio in diuinis, scilicet gratia, gloria, & uita caelestis, super mobilitatem, aeternę, & immutabiliter uitam felicitatemque habet: quo ad secundam uero partem probatur simpliciter primo similitudo simpliciter quo ad duo, se habent

ARTICVLVS VIII.

Utrum fuerit magis conueniens, quod persona filii assumeret humanam naturam, quam alia persona diuina.

AD OCTAVVM sic proceditur.

Videtur, quod non fuerit magis conueniens filium Dei incarnari, quam Patrem, uel Spiritum sanctum. Per mysterium enim incarnationis, homines ad ueram Dei cognitionem sunt perducti, secundum illud Ioan. 1. & In hoc natus sum, & ad hoc ueni in mundum, ut testim. perhi. ueritati: sed ex hoc, quod persona filii Dei est incarnata, multi impediti fuerunt uera Dei cognitione, ea quae dicuntur de filio secundum humanam naturam referentes ad ipsam filii personam: sicut Arrius, qui posuit inequalitatem personarum propter hoc, quod dicitur Ioan. 14. Pater maior me est, qui quidem error non prouenisset, si persona patris incarnata fuisset: nullus enim estimasset patrem filio minorem. Magis ergo uidetur fuisse conueniens, quod persona patris incarnaretur, quam persona filii.

¶ 2. Praet. Incarnationis effectus uel esse recreatio quaedam humane naturę, secundum illud Gal. ult. In Christo Iesu neque circumcisio aliquid ualet, nec preputium, sed noua creatura: sed potentia creandi appropriatur Patri, ergo magis decuisset patrem incarnari, quam filium.

¶ 3. Praet. Incarnatio ordinatur ad remissionem peccatorum, secundum illud Mat. j. Vocabis nomen eius Iesum: ipse enim saluum faciet populum suum a peccatis eorum. Remissio autem peccatorum attribuitur Spiritui sancto, secundum illud Ioan. 20. Accipite Spiritum sanctum quorum remissio peccatorum re. eis, ergo magis congruebat personam Spiritui sancto incarnari, quam personam filii.

SED CONTRA est, quod Damascenus dicit in 3. lib. * In mysterio incarnationis manifestata est sapientia & uirtus Dei, sapientia quidem, quia inuenit difficillimi solutio

nem pretij, quam decentissimam: uirtus autem, quia uictum fecit rursum uictorem: sed uirtus & sapientia appropriantur filio, sicut illud. 1. Cor. 1. Christum Dei uirtutem & Dei sapientiam, ergo conueniens fuit personam filii incarnari.

RESPON. Dicendum, quod conuenientissimum fuit, personam filii incarnari: primo quidem, ex parte unionis. Conuenienter enim ea, quae sunt similia, ununtur: ipse autem persona filii, qui est uerbum Dei, attenditur uno quidem modo consuetudine ad totam creaturam: quia uerbum artificis, id est, conceptus eius est similitudo exemplaris eorum, quae ab artifice fiunt. Vnde uerbum Dei, quod est aeternus conceptus eius, est similitudo exemplaris totius creaturę: & ideo sicut per participationem huius similitudinis creaturę sunt in proprijs speciebus insitute, sed mobiliter, ita per unionem uerbi ad creaturam, non participatam, sed personalem, conueniens fuit reparari creaturam in ordine ad eternam, & immobilem perfectionem. Nam & artifex per formam artis conceptam, qua artificiatum condidit, ipsum si collapsum fuerit, restaurat. Alio modo, habet conuenientiam specialiter cum humana natura, ex eo quod uerbum est conceptus aeternae sapientiae, a qua omnis sapientia hominum deriuatur. Et ideo per hoc homo in sapientia perfectitur, quae est propria eius perfectio, prout est rationalis, quod participat uerbum Dei: sicut discipulus instruitur per hoc, quod recipit uerbum magistri: unde Eccl. 1. dicitur, Fons sapientiae uerbum Dei in excelsis: & ideo ad consummatam hominis perfectionem conueniens fuit, ut ipsum uerbum Dei humane naturę personaliter uniretur. Secundo, potest accipi ratio huius congruentiae ex fine unionis, quod est impletio praedestinationis, eorum, scilicet praedesignati sunt ad hereditatem caelestem, quae non debetur nisi filiis eius, secundum illud Ro. 8. Si filii, & haeredes: & ideo congruum fuit, ut per eum, qui est filius naturalis, homines participarent similitudinem huius filiationis secundum adoptionem, sicut Apost. ibidem dicit, Quos praesciuit, & praedest. confor. fieri, imago. fi. sui. Tertio, potest accipi ratio huius congruentiae ex peccato primi parentis, cui per incarnationem remedium adhibetur. Peccauerat enim primus homo, appetendo scientiam, ut patet ex uerbis serpentis permittentis homini scientiam boni & mali. Vnde conueniens fuit, ut per uerbum uerę sapientie homo seduceretur in Deum, qui per inordinatum appetitum scientiae recesserat a Deo.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod nihil est, quo humana malitia non possit abuti, quando etiam ipsa Dei bonitate abutitur, secundum illud Ro. 2. An diuitias bonitatis eius contempnis? Vnde etiam si persona patris fuisset incarnata, potuisset ex hoc homo alicuius erroris occasione sumere, quasi filius sufficere non potuisset ad humanam naturam reparandam.

Tertia S. Thomae.

D

¶ Super

In 4. q. 2. ad 3. & 4. q. 2. ad 2. & 4. con. ca. 39. fin. & q. 2.

Lib. 3. ca.

¶ Super Quaestione quarta articulum primum.

Titulus artic. i. q. 4. in corporis principio declaratur, q̄ intelligitur de assumptibili non secundum potentiam passivam naturalem, & in responsione ad primum, nec secundum potentiam obedientiam ad omnipotentiam Deum, sed secundum potentiam congruitatis ad unionem personalem. Et ratio omnium in locis suis patebit.

¶ In corpore articuli est unica conclusio. Sola natura humana est assumptibilis. Probatur. Hec duo, scilicet congruentia dignitatis, & necessitatis, soli naturae humanae conveniunt, ergo sola natura humana est assumptibilis. Antecedens quo ad exponentem affirmativam probatur, quo ad dignitatem quidem: quia natura humana nata est attingere per propriam operationem, cognoscendo & amando verbum Dei, quo ad necessitatem vero, quia sub peccato originali indigebat reparatione. Quo ad exponentem autem negativam, probatur: quia creatura irrationali deest dignitas: naturae autem angelicae deest congruitas necessitatis. Consequentia probatur, quia assumptibilis non per potentiam passivam naturalem, ergo per potentiam congruitatis ad unionem personalem diuinam. Hoc ultimo assumptum probatur: quia potentia passiva naturalis non se extendit ad id, quod transcendit ordinem naturalem.

¶ Circa haec, duae dubitationes sunt, quae ex dictis litera in responsionibus argumentorum, solvantur. Primum dubium est, circa consequentiam illam, assumptibile non attenditur secundum potentiam passivam naturalem, ergo secundum congruentiam cum possit responderi, consequentia non valet: quoniam potest attendi secundum potentiam obedientiam.

¶ Ad hoc ex responsione ad primum in litera responderetur, q̄ creaturae denominantur aliquales ex eo, quod convenit eis secundum propria, & non ex eo quod convenit eis secundum primas & universales causas: potentia autem obedientiae convenit creaturae in ordine ad primam causam, ut patet: potentia autem congruitatis attenditur secundum propria ipsius creaturae; & ideo creaturae denominantur aliquales, hoc est assumptibiles secundum congruitatem, non secundum obedientiam. Sed haec responsio non videtur solida, cum quia etiam secundum Auctorem humanam naturam dicitur assumptibilis per potentiam obedientiam, tunc quia assumptibilis est denominatio conveniens creaturae solum ex ordine ad Deum causam universalissimam, cum iam dictum sit proprium esse diuinae personae subsistere in pluribus naturis, tum quia creaturae denominantur aliquales ex eo, quod convenit illis secundum causas primas & universales, dicuntur enim creaturae & conservatae ac conservabiles ex prima causa, dicitur etiam natura reparata ex prima & universalissima causa Deo &c.

¶ Ad haec dicitur, quod propositio in responsione ad primum allata, scilicet creaturae denominantur aliquales ex eo, quod convenit eis secundum propria causas, non autem ex eo, quod convenit eis secundum primas, & universales causas, intelligenda

QVAESTIO IIII.

De modo unionis ex parte naturae humanae assumptae, in sex articulis diuisa.

DEINDE considerandum est, de unione ex parte assumpti. Circa quod primo considerandum occurrat de his, quae sunt a verbo assumpta. Secundo, de coassumptis, quae sunt perfectiones, & defectus. Assumpsit autem Dei filius humanam naturam, & partes eius.

Vnde circa primum triplex consideratio occurrit. Prima est, quantum ad ipsam naturam humanam. Secunda est, quantum ad partes ipsius. Tertia, quantum

est cum grano salis, scilicet quando oppositae denominationes conveniunt illis secundum propria, & secundum primas causas. Et hanc glossam manifestat Auctor esse suae intentionis in subiecto exemplo de morbo, qui secundum propria dicitur incurabilis quamvis secundum Deum oppositam denominationem habeat, & dica ut curabilis, ita quod intendit Auctor, quod quando denominatio aliqua sic se habet ad creaturas, quod secundum propria affirmativae & secundum primam causam negativae, aut e contra secundum propria negativae, & secundum primam causam affirmativae sunt denominandae, tunc creaturae denominantur aliquales simpliciter secundum propria, & non secundum primam causam, sed cum additione, ut patet in exemplo literae, morbus denominari potest curabilis, & incurabilis secundum propria, & secundum primam causam curabilis: & ideo simpliciter dicitur curabilis vel incurabilis, attendendo ad propria: secundum primam autem causam dicitur cum additione curabilis, per Dei potentiam. Et simile est in proposito, creatura simpliciter dicitur assumptibilis, quae congruitatem habet ad unionem personalem, & in assumptibiles, quae illa carent: cum quo tamen stat, quod omnes naturae dicuntur assumptibiles cum additione, scilicet per Dei potentiam.

¶ Circa primum queruntur sex.

¶ Primo, Vtrum humana natura fuerit magis assumptibilis a filio Dei, quam aliqua alia natura.

¶ Secundo, Vtrum assumpsit personam.

¶ Tercio, Vtrum assumpsit hominem.

¶ Quarto, Vtrum fuisset conveniens, quod assumpsisset naturam humanam a singularibus separatam.

¶ Quinto, Vtrum fuisset conveniens, quod assumpsisset humanam naturam in omnibus eius singularibus.

¶ Sexto, Vtrum fuerit conveniens, quod assumeret humanam naturam in aliquo homine ex stirpe Adae progenito.

ARTICULVS PRIMVS.

Vtrum natura humana fuerit magis assumptibilis a filio Dei, quam aliqua alia natura.

¶ Ad primum sic proceditur.

Avis, quod humana natura non fuerit magis assumptibilis a filio Dei, quam quilibet alia natura. Dicit enim Augustinus in Epistola ad Volusianum, In rebus mirabiliter factis tota ratio facti est potentia facientis: sed potentia Dei facientis incarnatione, quae est opus maxime mirabile, non limitatur ad unam naturam, cum potentia Dei sit infinita, ergo natura humana non est magis assumptibilis

¶ Ad primam ergo obiectionem dicitur, quod potentia obedientiae, quia responderet omnipotentiae diuinae, clauditur in proposito sub denominatione ex omnipotentia Dei: eundem enim rationis est, quod denominetur natura assumptibilis ex potentia Dei, & ex potentia obedientiae, quia creatura subditur Dei potentiae absolute: & ideo praetermissa est in hoc processu, sicut & potentia Dei.

¶ Ad secundam dicitur, quod licet assumptibile dicatur solummodo in ordine ad Deum, attendi tamen potest etiam ex parte congruentiae naturae secundum illius propria & ex parte omnipotentiae Dei, & secundum hoc opposito modo natura aliqua est denominabilis: & ideo secundum propria dicitur congrue assumptibilis vel inassumptibilis.

¶ Ad tertiam conceditur, quod creaturae denominantur simpliciter aliquales ex Dei potentia, quando ex propriis non sunt opposito modo denominabiles. Nec oppositum habetur ex litera sine intellecta.

¶ Dubium secundum est, quomodo verum est, quod in angelis deficiat necessitas reparationis, cum angelica natura adhuc reparatione indigeat.

¶ Ad hoc dicitur, quod non intendit Auctor excludere ab angelica natura indigentiam seu necessitatem reparationis, sed congruentiam necessitatis, ita quod licet in angelica natura sit maior indigentia, quia irreparabilis est illius lapsus: quia tamen necessitas illa non habet congruitatem ad reparationem, quia est necessitas non utrius termini, ideo notanter dicitur, quod deest angelicae naturae congruitas ex parte necessitatis tam in corpore articuli, quam in responsione ad tertium.

¶ Notandum dicitur huius articuli illam propositionem de potentia

q. pract. 8.

Hom. 74. Euang. re mod. lius.

3. d. 2. q. 1. c. 1. & 4. tra. ca. 55.

In epis. mult. in mediana.